Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-нээ гарана. | № 46 (18069) | 1989 оной февралиин 23, четверг | Сэн 3 мүн.

ӨНӨДХЭЛГЫН ХЭРЭГЫЕ ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР ДАБШУУЛХА

М. С. Горбачевой Украинаба ерээд байһан тухай

...Мүнөөдэр үйлэдбэриин эршэ дэлисыг жэгдэ һайн байһые хабсаралгын цех соохи гэрэлтэдэг табло харуулна. 40 секундэ бүхэндэ бэлэн болгогдоһон продукци конвейерһээ гарана. Гэбэшье бүхы юумэн ходоодоо жэгдэ һайнаар ябанагүй. «Электроной» партнернүүд — зургаан һалбариин предприятинүүд продукци болон түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдэр хангалгаяа зарим ушарта һаатанда оруулна. Илангаяа кинескопуудые бүтээжэ гаргаха гэсэн айхабтар орёо юм. Манай орон дотор тэдэнние үйлэдбэрилэн гаргаха хүсэн дуталдана. Һалбариннүүд хоорондын бэрхэшээлэл түбэгүүдые зайсуулжа, телевизорнүүдые улам олоор бүтээн гаргаха шухала.

Михаил Сергеевичые үдэшэхээ бүлэг хүдэлмэришэд үйлэдбэриин комплексын газаа сугларае. Пластмасса шудахаршэ, предприятиин комсомолой комитедэй гэшүүн Елена Погребная тэрээндэ иигэжэ ханда ба:

— Михаил Сергеевич, орон дотороо эгээн түрүүшүүлэй тоодо манай коллектив Таниие арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлээ һэн. Танда иимэ захяа үгэхэ гээ һэмди: Хубилган шэнэдхэлгын харае шугамые бидэ дэмжэнэбди, тэрэниие батаар баримталха хэрэгтэй. Манай хүдэлмэришэдэй үгэ иимэ.

Удаань М. С. Горбачев В. И. Ленинэй хүшөөдэ сэсэгүүдые табиһан байна. Р. М. Горбачева сэсэгүүдые баһал табяа.

Хүшөөгэй дэргэдэхи талмай дээрэ М. С. Горбачев хотын хүн зонтой дахин хөөрэлдөө. Орон дотор бэелүүлэгдэжэ байһан хубилган шэнэдхэлгын, демократи хүгжөөлгын, эдэз хоолоор хангалгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэ. Нэгэшье асуудал харюугүй үлөөгүй.

Одоошье Львовто ерэнэндээ ехэ баяртайб гэжэ Михаил Сергеевич хэлэбэ, Украинаагэ олон дахин ябааб гэбэшье танай республика айхабтар ехэ, хаа хаанагүй ябахань хүшэр. Украиниин һайнаар хүгжэхэ гээшэ гол шухала, энээнгүйгөөр бүхы Советскэ Союз һайнаар хүгжэхэ аргагүй. Украиниин политическэ, соёлой, эрдэмэй хүсэн айхабтар ехэ гээшэ.

Хубилган шэнэдхэлгын хамтын хэрэгтэ союзна республика бүхэнэй оруулдаг хубита тухай хэлэхэдээ, манай ороной ямаршье наци ба арад үндэһэтэн өөһэдын ёһо заншалнуудтай, хэлэтэй, соёл болбосоролтой, тиин манай союзда, тэрэнэй арадуудай харилсаа холбоондо бии болоһон бүхы һайн юумые сахин үлөөхэ эзэргэтэйбди гэжэ М. С. Горбачев онсолон тэмдэглэбэ. Нэгэ нэгэндээ бүри хүндэтэйлөөр хандаха шухала. Энэмнай өхэшье, багашье арадуудта хэрэгтэй. Экономическа асуудалнуудые һайса шудалжа, гүнзэгы шиидхэбринүүдые абаха хэрэгтэй. Энэ талаар манда алдуу эндүүнүүд байгаа, мүнөөшье алдуу гаргажа магадгүйбди.

Демократиин ба олондо мэдээсэлгын асуудалнуудые абажа үзэсл даа, гэжэ тэрэ хөөрөгөө үргэлжэлүүлнэ. Социализмын, ажалшадай, хүдэлмэришэдэй, таряашадай, ажалша интеллигенциин орон аад, демократи дуталдадаг байгаа шуу. Депутадуудые һунгахадаашье, арад зон дуугай байдаг байгаа. Нүхэдэйнгөө һанал бодолые үнэнтөөр дамжуулха, яажа ажаһуунабди гэжэ хэлэхэ аргагүй байгаа. Эдэ бүгэдэ хараада абтаха эзэргэтэй гэжэ бидэ һананабди.

Соведүүдтэ бүхы засаг! гэһэн уряа дахин найруулаабди. Энэмнай юун гэһэн удхатай гээшэб? Финансын талаар хэрэг байдалдань хубилалтын болоогүй һаа, союзна, республиканска предприятинуудай Львовой нютагай Соведүүдые тоодог байгаагүй һаа, Соведүүдтэ алтан хүнүүдыешье һунгабал, тэрэ юушье хэзэ аргагүй шуу. Совет бүхэндэ өөрынгөө хусые, засагые мэдэрхэ арга олгохо оньһо бэдэрхэ хэрэгтэй. Заримдаа предприятинуудые байгуулхадаа, Соведүүдые хэрэгсээдэгүй байһан дээрэһээ демографическа, социальна, коммунальна, экологическа асуудалнууд гараһан байна. Эдэ бүгэдэмнай политическэ хэрэг, демократи мүн.

Политическэ хэрэгһээ, демократиһаа холобди гэжэ зөөн машуул бододог. Харин энэ мнай манай хамтын байдал манай ажабайдалай ёһо заншал бшуу. Хүнүүдэ бүхы юумэн ходоодоо жэгдэ һайнаар ябанагүй. «Электроной» партнернүүд — зургаан һалбариин предприятинуудэ продукци болон түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдэр хангалгаяа зарим ушарта һаатанда оруулна. Илангаяа кинескопуудые бүтээжэ гаргаха гэсэ гэсэн айхабтар орёо юм. Манай орон дотор тэдэнние үйлэдбэрилэн гаргаха хүсэн дуталдана. Һалбариннүүд хоорондын бэрхэшээлэл түбэгүүдые зайсуулжа, телевизорнүүдые улам олоор бүтээн гаргаха шухала.

Михаил Сергеевичые үдэшэхээ бүлэг хүдэлмэришэд үйлэдбэриин комплексын газаа сугларае. Пластмасса шудахаршэ, предприятиин комсомолой комитедэй гэшүүн Елена Погребная тэрээндэ иигэжэ ханда ба:

— Михаил Сергеевич, орон дотороо эгээн түрүүшүүлэй тоодо манай коллектив Таниие арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлээ һэн. Танда иимэ захяа үгэхэ гээ һэмди: Хубилган шэнэдхэлгын харае шугамые бидэ дэмжэнэбди, тэрэниие батаар баримталха хэрэгтэй. Манай хүдэлмэришэдэй үгэ иимэ.

Абяан: Бидэ энээнние һайн ойлгоноб! Танда бүри зориг түгэс байхые хүсэхэ бэйнабди!

М. С. Горбачев: Ямар асуудалнуудые хаража үзөөбди? Өөһэдөө бодоод үзыт даа: Экономикодо олон асуудалнуудые тэрэ тоодо зөөриде хандаха асуудалые шиидхээбди. Арад зоной эдэбхи үүсхэлые бадаргахаар, демократическа һунгалтануудые үнгэргэхөөр политическэ асуудалнуудые шиидхээбди. Коллективүүдэй, ажалшадай бүхы юумые шиидхэхээр, кадрова политикые нарижуулан һайжаруулгабди. Партийна организацинууд, коммунистнууд, өөһэдөө хүнүүд шиидхэнэ. Хүтэлбэрилэгшэдые дээрэһээ юрэ томилхоёо болёобди.

Мүнөө кадрнууд ондоогоор бодомжолхо эзргэтэй. Демократиин эрхэ байдалда хүнүүдэй хэлэһэн зүбшөөлнүүдые шагнажа, хараада абажа һураха эзргэтэй. Үшөө кадрнууд экономико мэдэдэг болохо эзргэтэй.

Абяан: Албан зургаануудай хашаха хабшаха ябадал үзэгдэнөөр!

М. С. Горбачев: Албан зургаанай хашаха хабшаха, албан хойрог ябадал нилээд һуудага гээшэ ааб даа. Ажахын тоссооной, арендын ажахын тоссооной хоёрдохи түхэл янзын бэхижэхэ бүринь энэ хараа шэглэл бүри үргэдэхэ. Таанад өөһэдөө хэрэг байдалаа заһаха, эдэбхитэйгээр ородохо эзргэтэйт.

Хубилган шэнэдхэлгын үедэ бэлигтэй бэрхэ хүнүүд дэбжүүлэгдэнэ, тэдэнэр ургана, найдамтай болоно. Иимэ һонин, дорюун эдэбхи үүсхэлтэй хүнүүд улам олон болоожо байнхай. Энээнгүйгөөр аргагүй. Имагтал хубилган шэнэдхэлгэ бэелүүлжэ, шэнэ кадрнуудтай болохо аргатайбди. Демократиин үндэһэ һуури дээрэ арад зон иимэ кадрнуудые дэбжүүлэг лэ. Орон тухайгаа хамтын аша туһа тухай бодохо хэрэгтэй.

Нүхэдүүд, үшөө нэгэ иимэ юумэ хэлэхэеэ һананаб. Тэсэбэритэй байха, зуб хараа бодолнуудые аршалан хамгаалжа, манай социалис үнэтэй шухаг зүйлнүүдые сэгнэжэ шадаха гээшэ шухала. Манай түүхын эрид хубилалтын шатада бидэ ажаһуунабди. Таанадта зол жаргал хүсэнэб, танай хото улам гоё һайхан болог лэ, бүри һайнаар ажаһуудаг болыт.

Олон удаан жэлнүүдтэ элүүр энхэ ябахыень, харгалһан бүхы зорилгонуудые дүүргэлгэдэ амжалта туйлахыень үүлэзалгада хабаадагшад Михаил Сергеевичтэ хүсэнэн байна.

Хотын үрданай хубие хараһанай һүүлээр М. С. Горбачев Украиниин Искусствын музейдэ орожо хараа. Эндэ зохёохы ажалтай ба эрдэм ухаанай интеллигенциин түлөөлэгшэдтэй уулзалга болоо.

УССР-эй Науканнуудай академиин Баруунай эрдэмэй түбэй түрүүлэгшэ, УССР-эй Науканнуудай академиин Механикын ба математикын хамһабариин асуудалнуудай институдай директор Я. С. Подстригач, республикин арадай артист, композитор Н. Ф. Колесса, Уран зохёолшодой холбооной Львовой эмхиин правлениин түрүүлэгшэ, поэт Р. М. Лубкивский, Дайнай ба ажалай ветерануудай городской Соведэй түрүүлэгшэ, Совеетскэ Союзай Герой Д. Г. Бачинский, УССР-эй арадай артистка Л. Х. Кадырова, эрдэм ухаанай ба соёлой бусад ажал ябуулагшад уулзалга дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Зохёохы ажалтай интеллигенци хубилган шэнэдхэлгые эдэбхитэйгээр дэмжэнэ гэжэ үгэ хэлэгшэд онсолон тэмдэглэбэ. Юун бодолой, арюун зуб яба Далай үнэтэ шухаг зүйлнүүдые тобшолон хэлэбэл, эртэ үрдын Львовой соёлой үгай баялигуудые сахин хамгаалха ба бэхижүүлхэ асуудалнуудта уулзалгада хабаадагшад ехэ анхаралгаа хандуулба. Бүхы дэлхэй дээрэ өөрынгөө түүхэтэ хүшөөнүүдээр мэдээжэ областной түбыг заповедник — хото болгохо хэрэгтэй гэжэ хэлэгдээ.

Хөөрэлдөөнэй дүнгүүдые сосолхо зуураа, М. С. Горбачев, тобшолбол, иигэжэ хэлэбэ:

Энэ уулзалгын болоһондо, ехэ баяртайб. Интеллигенциин хараа бодолдо ехэ удха шанар олгодог хүм. Мүнөөнэй шатада, манай обществын ажабайдалай таланнуудые гүнэзыгөөр хубилган шэнэдхэлгын эрхэ байдалда танай харада бодолые мэдэжэ абаха гээшэ ехэ шухала юм.

Мүнөөнэй политикэда иимэ хоёр шухала зүйл зааатагүй байха эзргэтэй: эрдэм ухаанай баримтануудта, уридшалан мэдэхэ ябадагда тэрэ түшэглэхэ эзргэтэй. Хоёрдохёор, оюун бодолой зүйл байлсаха эзргэтэй. Тиимэһээ манай эрдэмтэдэй хубилган шэнэдхэлгэдэ оруулдаг хубитые илангаяа сэгнэдэг байнабди. Тэдэнмай ехэ ехэ нээлтэнүүдэй эхи табидаг, түрүү һалбариннуудта технологи нарижуулан һайжаруулха айхабтар ехэ арга боломжотой гээшэ.

Манай обществые шэнэдхэлгэдэ зохёохы ажалтай интеллигенциин оруулдаг хубитые бидэ үндэрөөр сэгнэдэгбди. Хүнүүдэй һэшхэлдэ, дурасхаалда, үндэһэ яһанай ба патриотическа өөрын мэдэрэлдэ хандаха, хүнэй ухаа сэдьхэлдэ һайн һайхан мэдэрэл түрүүлдэг, хамтын аша туһые өөрынгөө улүүгээр тооложо хүнүүд һүргадег гээшэ. Ехэ эрэм һүрэлгалтай хүн байжа болохо, тэдэ энэрхы сэдьхэлгүй, хамтын хэрэгтэ үнэн зүрхэнөөр хандедаггүй һаань, хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэл тэрээндэ түлхэгүй бшуу. Манай обществоодо хүн гол шухалдэ тоологдохо эзргэтэй. Тиин энэ талаар зохёохы ажалтай интеллигенцидэ хэхэ хүдэлмэри ехэ. Уран сураашын ба уран зохёолшын зохёохы ажал ябуулгатай хүдэлмэришэнэй ажалай ба ухаан бодолой ниитэ нэгэн [illegible] болохо ябадалые амаршалчабди. Арад зоной зохёохы хүсэнүүдтэ түшэглэхэ гээшэ обществын үйлэдбэрилгын ба сюуй ухаанай хүсэнүүдые шэнэдхэхэ талаар партийн хүсэтэй зэр эзмсэг болоно. Партийна комитедүүдэй, олончитын иимэ шэглэлээр хүдэлдэг гаварта хэрэгүүдынь урагшатайгаар ябадаг. Харин зохёохы ажалай ба эрдэмэй интеллигенцитэй холбоо барисаанай хуушанай гуримаар ба заншалаар хизаарлагдадаг газарта али болохо тухайламжа гараг, таарамжагүй ябуулгануудые хэгдэдэг байна.

Бүхы дээрэнь мүнөөдэрэй хоорэлдөөнһөө иимэ тобшолон хэжэ болохо. Общество доторхи бүхы харилсаата ябуулгануудай, политикын, эрдэм ухаанай, соёлой, гэгээрэлэй бүхы дээрэ хүн бүхэнэй аша туһада орододог обществоо алба хэхын тула хубилган шэнэдхэлгэ айхабтар ехэ арга боломжонуудые байгуулна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Украиниин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Щербицкий, УССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ В. С. Шевченко, УССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. А. Масол, партийн Львовско обкомой нэгэдэхи секретарь Я. П. Погребняк М. С. Горбачевтой хамта ябалсаа.

Үдэшэлэгшэ М. С. Горбачев Киев бусаба.

(ТАСС).

Р. АБИДУЕВАЙ зураг.

Мүнөөдэр Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэр

СССР-эй оборонын министрэй ПРИКАЗ № 71

1989 оной февралиин 23. **Москва хото.**

Нухэд солдадууд болон матросууд, сержантнууд болон старшинанууд, прапорщигууд болон мичманууд, офицернүүд, генералнуудболон адмиралнуудаа!

Нухэд дайнай, ажалай, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудаа!

Мүнөөдэр совет арад, тэдэнэй сэргэшэд Совет Армиин болон Далайн-Сэрэгэй Флодой 71-дэхи жэлэй ойе тэмдэглэжэ байна. Социалис Эсэгэ ороноо шэн зоригтойгоор хамгаалагшадай бүхы үеын хүнүүдэй эрид хатуу байлгын, шэн габьяатай, патриотизм ба интернационализмын, баатаршалга болон эрэлхэг зоригой, Коммунис партида, совет арадтаа бэеэ үгэнги байлгын толотомо жэшээнүүд манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дайшалхы түүхэ-бэшэгтэ хэтын хэтэдэ бэшэгдэнхэй. Афганистанай Республикада интернациональна уялгаяа дүүргэхэдээ, Чернобыльскын АЭС-тэ болоһон аюул усалай, Арменидэ, Таджикистанда болоһон газарай хүдэлэлгэнүүдэй хойшолонгуудые усадхаха үедэ сэрэгшэд эрхим шэнжэ шанариудаа үшөө дахин харуулһан байха юм.

Орон дотор бэелүүлэгдэжэ байһан хубилган шэнэдхэлгын оршон байдалда Советскэ Союзэй ажалшад, Арми ба Флодой сэрэгшэд энэ һайндэрөө тэмдэглэжэ байна. Партийн XXVII съездын хараалһан, КПСС-эй Бүхэсоюзна XIX конференцэр хүгжөөдэһэн хараа шугам бодото дээрээ залан сэхээр бэелүүлэгдэнэ. Хүгжэлтэгүй байдалһаа гаража, революционно хубилган шэнэдхэлгэ тӭэшэ эрид эрьелтэ хэгдээд, экономикодо, политикада хубилалтануд боложо, манай обществын оюун ухаан бодол баяжуулагдажа байна. Демократи болон олондо мэдээсэлгэ үргэдхэгдэнэ, хүн зоной ажаһуудалые болбосон һайн болгохо, совет хүнүүдэй байдалые улам һайжаруулха программа бэелүүлэгдэнэ. Орон доторной политическэ байгуулалтада эрид хубилалтануудые хэлгын оршон байдалда СССР-эй арадай депутадуудай һунгалта үнгэргэхэ һунгуулиин кампани үргэнөөр ябуулагдажа, хубилган шэнэдхэлгын үндэһэ һуури дээрэ бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ арга олгоо.

Шэнэ политическэ бодомжын үндэһөөр уласхоорондын байдалай гол шухала зорилгонуудта тад ондоо хандаса бэелүүлэгдэжэ байна. Амгалан байдалда тохёолдуулагдаһан аюул сарагдаа. Уласхоорондын харилсаануудые үндэһөөрнь гуримшуулха талаар шэглүүлэгдэһэн Совет гүрэнэй шэнэ үүсхэлнүүд, өөнэдынгөө Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые, бүү зэбсэгүүдые нэгэ талаһаа хороохо тухай СССР-эй шиидэбэри энэ талаар ехэ үүргэ дүүргэнэ. США-гай, НАТО-гай зүгһөө иимэ ябуулгануд хэгдэхэ аабза гэжэ тоолоһон дээрэһээ бидэ эб найрамдал тээшэ иимэ алхамуудые хэнэбди.

Манай бүхы орон соохидол адли, Совет Армида, Далайн-Сэрэгэй Флодто хубилган шэнэдхэлгын хэрэг үргэдхэгдэжэ, гүнзэгырүүлгдэжэ байна. Совет сэрэгэй доктринын хамгаалахы шэнжэтэй хүдэлмэри ябуулагдана. Аха дүү социалис оронуудай арминуудтай ниитэ нэгэн дайшалхы жагсаалда зогсоһон СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд социализмые, эб найрамдалые, арадуудай үюулгүй байдалые найдамтайгаар сахин хамгаална.

Хүндэтэ нүхэдүүд, бүгэдэ арадай һайндэрөөр — Совет Армиин болон Далайн-Сэрэгэй Флодой 71-дэхи жэлэй ойгоор таанадые амаршалнаб!

Дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлдээ, мүнөөнэй бүү зэбсэг, сэрэгэй техникэ шудалалгада, газарта, агаарта болон далай дээрэ сэрэгэй ябуулгануудые хэхэ мэргэжэл шадабаряа нарижуулгада, сэрэгэй журам ба хуули ёһо бэхижүүлгэдэ саашадаашье амжалтануудые туйлахыень Арми болон Флодой сэрэгшэдтэ хүсэнэб. Обществын ажабайдалай бүхы талые хубилган шэнэдхэхын, манай агуулехэ Эхэ ороной — Совет Социалис Республикануудай Союзай нэрэ хүндэ ба һүр хүсэ бэхижүүлхын аша туһада элүүр энхэ ябахыетнай, үрэ түгэс амжалтануудые туйлахыетнай дайнай, ажалай ба Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудта хүсэнэб.

Совет Арми болон Далайн-Сэрэгэй Флодой 71-дэхи ойтой дашарамдуулан, **иигэжэ захирхамни:**

Мүнөөдэр, 1989 оной февралиин 23-да, нютагай сагаар 21 часта манай Эхэ ороной ниислэл — баатар-хото Москвада, союзна республикануудай ниислэлнүүдтэ, баатар-хотонууд Ленинградта, Волгоградта, Одессэдэ, Севастопольдо, Новороссийскда, Керчьдэ, Тулада, Смоленскдэ, Мурманскда, баатар-хэрэм Брестдэ, мүн Калининград, Львов, Ростов-на-Дону, Куйбышев, Свердловск, Новосибирск, Шэтэ, Хабаровск, Владивосток болон Североморск хотолуудта һайндэрэй салют үгэхэ.

Ленинэй захяа заабаринуудта үнэн зохёо Арми ба Флодой сэрэгшэд Эсэгэ оронойнгоо аюулгүй байдалые, социализмын түүхэтэ түйлалтануудые найдамтайгаар хамгаалха талаар тэдэнэртэ даалгагдаһан харюусалгатай зорилгые нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхэ аабза гэжэ найдажа байнаһаа мэдүүлнэб.

СССР-эй оборонын министр армиин генерал Д. ЯЗОВ.

БАЯРАЙ СУГЛААН

...ториальна һунгуулиин 19-дахи округто ородог ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэдэй Шэтэдэ болоһон суглаан тухай зоосоон үгтэбэ.

«Экономико шэнэдхэлгын замда» гэһэн ниитэ гаршаг доро журналист П. Натаевай «Бурятжелезобетон» нэгэдэлэй модо болбосоруулгын заводто үйлэдбэриин хубилалтануд тухай толилогдобо.

«Правда Бурятии» буряад хэлэнэй хэшээлнүүдые эхилбэ.

Мүнөөдэр — Совет Армиин болон Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэр.

«Хухы шубуунай гуниглал» гэһэн Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай зүжэг тухай театр шэнжэлэгшэ В. Муруевагай шэнжэлэл.

«Патриот» гэжэ ниитэ гаршаг доро мэдээсэлнүүдэй суглуулбари үгтэбэ.

Совет Армиин болон Далайн-Сэрэгэй Флодой байгуулагдаһаар 71 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан буряадай оперо болон балетдэй театрай ордон соо үсэгэлдэр болобо. Тэндэ дайнай, ажалай болон сэрэгэй ветерануд, анда хото Дарханһаа ерэһэн монгол айлшад, Улаан-Удын сэрэгэй гарнизоной болон республикын ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэд сугларба.

Сэрэгэй алба хаагша, СССР-эй арадай депутадта кандидат А. Н. Колиниченко элидхэл хӭэ. Залуу Совет ороние гадаадын болон дотоодын дайсадһаа аршалан хамгаалгада, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу-ехэ дайнда Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй аша габьяа ехэ, Афганистанда интернациональис уялгаяа эрхим һайнаар дүүргэбэ гэжэ тэрэ тэмдэглэһэн байна

Удаань Номгон далайн флодой дуу болон хатарай ансамбль һайндэрэй ехэ концерт харуулаа.

КПСС-эй XXVII съездын шийдхэбэринүүдые бэелүүлхын төлөө

ХАМТЫН ПОДРЯДАЙ ХАБАТАЙ НҮЛӨӨН

Үнгэрһэн жэлэй май һарада манай фабрикын коллектив комбинат дотороо эгээл түрүүлэн хамтын подрядта ороо һэн. Уридшалан бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Энээнэй урда Юнхэрэй 1-дэхи, 2-дохи участогууд, руда жэжэдхэн бутаргадаг отделенинүүд бригадно-участково ажахын тооссоной арга хэрэглэжэ, хүдэлмэриин эсэгэй дүнгүүдээр ажалай түлөөһэ абадаг болоһон байгаа.

Байгша ондо комбинадай бусадшье цехүүд түрүү энэ гуримда орохо юм. Фабрикыч ажалша коллективэй совет бухы тоололгонуудые, хэлсээнэй проект, салин хүлһэ бурилдүлхэ, хүдэлмэришэдые урмашуулха тухай гуримуудые һайса хаража үзөө һэн. Фабрикын коллектив бүхыдөө 11 подразделени болон хубаараа. Тэрэ тоодо предприятиин управлени, Юнхэрэй үйлдбэрнин участогууд, жэжэдхэн бутаргадаг отделенинүүд бэлэн болгогдоһон продукциин склад, хабсаралгын бригада, шэнжэлгын лабораторн гэхэ мэтэ орно.

Подрядна гурим нэбтэрүүлгые фабрикын начальник байһан В. В. Перелыгин анхаһаа хүгэлбэрилһэн юм. Бэрхэ энэ хүгэлбэрилгэшэ мүнөө комбинадай директорэй тушаалда һунгагдаба гээшэ. Харин технологическа подразделенинүүдые начальнигууд, мастернууд, сһабарилгын механигууд, энергетик тус тустаа даажа абанхай, шэнэ гурим ёһотоор нэбтэрүүлээ.

Подрядай гол зүйлынь гэхэдэ, подразделени бүхэндэ салин хүлһэнэй фонд түсэбэй ёһоор уридшалан тоолон тодорхойлогдодог, хэмжээниинь фабрикын эсэгэй үрэ дүнгүүдһээ сэхэ дулдыдадаг. Подразделени бүхэнэй салин хүлһэнэй түсэбтэ фонд тоолон гаргагдаһан тусхай коэффициентын ёһоор тодорхойлогдодог юм. Һара бүриин хүдэлмэриин дүнгүүдээр абаад харахада, салин хүлһэнэй түсэбтэ фонд товарна продукци үйлдбэрилхэ түсэбэй дүүргэгдэһэн (дүүргэгдээгүй) нормативай ёһоор тоолон буридхэгдэдэг.

Түсэбэй үлүүлэн дүүргэгдэһэн гү али үсөөн тоотойгоор хүдэлжэ олоһон мүнгэн хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, алба хаагшадай дунда ажалда хабаадалсаһанай коэффициентын эзэргээр хубаарилагдадаг. Һарын туршада урмашуулгада хүртэмөөр хүдэлжэ шадаагүй һаа, материальна урмашуулгын фондын мүнгэн удаадахи һарада хэрэглэгдэжэ магад. Тиихэдээ ажалда хабаадалсаһанай коэффициентын эзэргээр хубаарилагдаха ёһотой.

Гол хүдэлмэриһээ ондоо тээ, жэшээлхэдэ, хүдөө ажахын хүдэлмэридэ хабаадуулагдаһан байбалнь, фабрикын салин хүлһэнэй ниитэ фондһоо түлэгдэдэг. Энээнэй удаа подразделенинүүдэй хоорондо нормативна коэффициентээр фонд хубаарилга болоно.

Хэрбээ ямар нэгэн подразделениде хүдэлмэришэдэй тоо хэмһээ үлүү байбалнь, тэдэнэй ажалай түлөөһэн салин хүлһэнэй түсэбтэ фондын хэмжээн соо түлэгдэдэг.

Фабрикын түсэбөө дүүргээгүй һаань, тариф хэрэглэгдэдэггүй, түлбэринь олоһон салин хүлһэнһөөнь дээшэ гараха ёһогүй. Урмашуулгын гурим дахинаа хаража үзэхэдөө, эдэ дүнгүүдтэ хүрэмөөр хүдэлһэн хүн бүхэн энэнэй гүйсэд абажа шадаха, харин дуургээгүй һаань, фондын энэ хуби удаадахи һарада оруулагдадаг байха гэжэ тогтоогообди.

Шанаржуулгын фабрикын үйлэдбэри комбинадай бусад цехүүдһээ сэхэ дулдыданги юм. Тиимэһээ хоорондоо харилсаата цехүүдэй фабрикыемнай хойшонь татаа һаань, яла тохохо аргатай болообди. Захил дүүргэхын түлөө бусад цехүүднай үнэхөөр оролдодог болоо.

Материальна нөөсэнүүдые алмаһан подрядна коллективтэ материальна урмашуулгын фондһоо тусхай шан тогтоогодог. Фабрикын ажалша коллективэй совет энэ асуудал хаража үзөөд баталдаг.

Хамтын подрядай гуримай хэлсээнэй ёһоор фабрикын коллектив техникын аюулгүй байдалай, уһа хэрэглэхэ, оршон тойронхи байгаали хамгаалха үүли сахиһанай түлөө тусхай харюусалгатай юм. Энэ талаар хараалагдаһан хэмжээтэ хүдэлмэри бэелүлхэдэ хэрэгтэй бухы юумэн манда дамжуулагданхай. Онсолбол, тааруу оньһон түхеэрэлгэ, зэр зэмсэг, транспорт, хэлхеэ холбооной зүйлнүүд гэхэ мэтэ болоно. Эдэ бүгэдэ гүйсэд хэрэглэгдэхэ ёһотой.

Фабрикын нэгэ жэгдэ хүдэлмэрние хангахын тула комбинадай мэргэжэлтэдэй харюусалга дээшэлүүлэх хэрэгтэй байгаа. Тиимэһээ комбинадай захиргаанай, таһагуудай, албануудай, цехүүдэй участогуудай хэлсээтэ уялгануудые дүүргэхэ талаар харюусалга тодорхойлһон гурим зохёон байгуулагдаа.

Хүдэлмэришэдэй тарифна разрядуүд тэдэндэ үгтэһэн тусхай характеристикэнүүдтэ үндэһэлэгдэдэг юм.

Түсэб зохёон табихадаа, удаа дахи гаргашанууд нэн түрүүн харасда абтана: руда, технологическа процессүүдтэ хэрэгтэй хамһабариин материалнууд, электрын эльшэ хүсэн, хүдэлмэришэдэй гол ба нэмэлтэ салин хүлһэн, оньһон түхеэрэлгэ ашаглаха, зүбөөр харууһалха гэхэ мэтэ.

Гэхэтэй хамта фабрикын коллектив хамтын салин хүлһэнэйнгөө зарим хубиие, илангаяа ажалай түлөөһэндэ хэрэглэгдээгүй урмашуулгануудые социально-соёлой хэрэглэмжэдэ эльгээхэ гү, али энэ талаар түсхай фонд байгуулха аргатай.

Ажалша коллективэй совет үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгдэ, ажалай эмхидхэл, эрхэ байдал һайжаруулгада, кадрнуудые шэлэн абалгада, хубаарилан табилгада тодорхой шэглэл шэлэн үгэжэ байха ёһотой. Гадна угтамжын түсэбүүдые зохёон табидаг, комбинадай ажал ябуулгада фабрикын хэр эзргэ хубитаяа оруулһыень бодотоор тоолон гаргадаг, өөһэдынгөө подразделенинүүдэй хүдэлмэриин дүнгүүдые, урмашуулгын асуудалнуудые хаража үзэдэг.

Подразделенинүүдэй ажалша коллективүүдэй советүүд хүдэлмэришэдтөө урмашуулга тогтооходоо, эсэгэй үрэ дүнгүүдтэ хэр хубита оруулһыень нэн түрүүн хараадаа абадаг.

Хамтын подрядай бүлюу һайн талань энэ хугасаа соо элирэ. Үйлэдбэриин, ажалай журам һайжараа, хоорондоо харилсаата мэргэжэлнүүдые шудалха гэһэн эрмэлээл хурсадаа. Залуушуул үйлэдбэридэ ураг-шатай хүдэлнэ. Хоёр ондоо дүнгүүд урданайхидаал адли адлидхагдахаяа болёо. Салин хүлһэн бухы коллективээрээ олдодогшье һаа, хүдэлмэришэн бүхэнэй салин хүлһэн эсэгэй дүнгүүдтэ өөрынь оруулһан хубитаһаа сэхэ дулдыдаха, тиихэ зуураа ямар нэгэн хизаарлалтатай байха ёһогүй. Жэшээлхэдэ, хүдэлмэриин хоёр нуури хангадаг хүн бодотоор лэ хоёр хэмжээнэй салин хүлһэ абана. Инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэднай һэргээ, эдэбхижээ гэбэл, алдуугүй. Юуб гэхэдэ, подрядна коллективэй буридэлдэ ороходоо, салин хүлһэнэйнь ургалта ниитэ салин хүлһэнһөө сэхэ дулдыдадаг болоо бшуу. Эдэнэр урмашуулганууда ходо хүртэнэ.

Хамтын подрядай гуримаар хүдэлхэ үедөө фабрикын технико-экономическа дүнгүүд эрид һайжараа.

Тезд хамтын подрядай ашаг үрэ гансашье экономическа дүнгүүдээр хэмжэгдэхэ бэшэ. Хүн зоной ухаан бодолдо, тэдэнэй эдэбхидэ сэхэ нүлөөлнэ ха юм. Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ шанаржуулагшад урдаа табиһан зорилгонуудые тодоор тодорхойлон, зоримгойгоор хүдэлнэ гээд тэмдэглэе.

А. РОДИНА,
Зэдын комбинадай шанаржуулгын фабрикын инженер.

1989 ондо үнеэн бүриһөө 2500 килограмм һр һаахын түлөө!

Байгша оной февралиин 20-ной мэдээн

Районууд	Һаагдаһан һүн (килограммаар) Жэлэй эхинһээ үнеэн бүриһөө	Нёдондо-нойхитой сасуулхада (+) ба (–)	Үнеэн бүриһөө сүүдхэдэ	Жэлэй эхинһээ хойшо бүхыдөө һаагдаһан һүн нёдондонойхитой сасуулхада (центнерээр) (+) ба (–)
Хойто-Байгалай	401	+35	8,4	+501
Ивалгын	362	— 5	7,8	—194
Прибайкалин	339	— 5	7,0	—753
Тарбагатайн	337	—52	6,9	—2940
Түнхэнэй*	333	—11	7,0	—1433
Кабанскын	324	—17	7,4	—1062
Мухар-Шэбэрэй	302	—12	6,3	—1991
Зэдын	298	+10	5,6	—119
Бэшүүрэй	263	— 6	5,9	—460
Хяагтын	279	+15	5,8	—5928
Загарайн	278	— 9	6,0	—333
Хоринин	[illegible]	—32	5,7	—1206
Сэлэнгын	[illegible]	—36	5,7	—1950
Хурамхаанай	246	+83	5,5	+1094
Захааминай	[illegible]	— 3	5,4	—133
Баунтын	247	+ 8	5,7	+102
Яруунын	225	— 6	5,0	—390
Баргажанай	200	—16	4,3	—1255
Хэжэнгын	200	—22	4,5	—1117
Ахын	68	+ 7	1,6	+13
Республика бүхыдөө	285	— 6	6,1	—19554

Республикын Гүрэнэй агропромой үгэһэн тоо мэдээнүүдые зэргэсүүлэн харахада, үнгэрһэн декада соо бүхыдөө 51 205 центнер һүн һаагдаа гэхэ гү, али үрдахи арбан хоногойхидо орходоо 665 центнерээр ехэ һүн абтаа. Жэлэй эхинһээ хойшо дүн хамта 259101 центнер һүн үйлэдбэриилэгдэһэн байха юм. Энэнь нёдондонойхидо орходоо 19 554 центнерээр бага болоно. Байгша ондо сагаан эдээ абаха талаар ехэл гээгдэлдэ ороохо байнабди. Январь һарада, мүн февраль һарын хорин хоногой туршада республикын районууд энэ гээгдэлһээ гараха аргаа боломмонуудые гүйсэд хэрэглэжэ шадабагүй. Хүрамхаанай, Хойто-Байгалай, Баунтын, Ахын районуудһаа бэшэ бусад районууд һу һаалияа мүнөө болотор доошолуулһоар. Илангаяа Хяагтын, Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй районууд ехэл гээгдэлдэ ороохо байнхай.

Мүнөөдэрэй байдалаар һу ехээр һаажа байһан ямар нэгэн районие онсолон тэмдэглэхэнь хүшэрхэн байна. Февралиин 20-ной мэдээгээр Хойто-Байгалай районой ажахынууд эдэ үдэрнүүдтэ үнеэн бүриһөө эгээл ехэ һу һаажа ябана. Нёдондонойхитой сасуулхада, үнеэн бүриһөө һу абалгань 35 килограммаар нэмээ.

* Ажаглалта: Түнхэнэй район энэ удаа тоосоогүй.

ЭНЭ ҮДЭРТЭ ЗОРЮУЛНА

Үнгэрэгшэ жэлдэ Хурамхаанай районой Гаргын совхозой хонишон Доржи Жамбаловичай Бадлуев 538 эхэ хонинһоо 543 хурьга абаа, хонин бүриһөө 3,1 килограмм нооһо хайшалаа, тушаһан хурьган бүхэнэйнь шэгнүүр 18 килограмм болоо бэлэй. Тиигээд [illegible] ороо һэн. Д. Ж. Бадлуев таба-зургаан [illegible] саана хонишон болоод, шадамар бэрхээр ажаллажа ябана. Энэ хүн өөрынгөө бүлын гэшүүдтэй ажалладаг юм, Доржи Жамбаловичай хани нүхэр Сэсэг Будаевна Базарова өөрөө техник-үрэжүүлэгшэ юм.

1989 ондо тэдэнэр үбэлэйнгөө байрадэ зөөжэ ерэхэдээ, ехэ удаан Жүнтэй дээрэ — таряанай узуурта хонидоо манаа, яһала тобир тарган болгожо, тэжээлээ алмажа шадаа. Январь һарын дүнгөөр Д. Бадлуевай коллектив нэгэдэхи бүүри эзэлжэ, үнэтэй сэнтэй шанда хүртөөд байна. Д. Ж. Бадлуев 1989 ондо үндэр социалис уялгануудые ябаа. Хонин бүриһөө хурьга абаха абаһан уялгаяа байгша оной мартын 26-да болохо СССР-эй арадай депутадуудай һунгалтын үдэртэ зорюулна.

А. ЦЫДЕНОВ.

Һунгалтые угтуулан

ҺАЙН ХУБИЛАЛТАНУУД УРМА ТҮРҮҮЛНЭ

Ехэ-Куналейн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой правленидэ ерэхдэмнай, бухы үүдэнүүд нээлгэтэй аад, нэгэшье хүн харагдабагүй. Гэзааһаа орожо ерэһэн нэгэ хүнһөө һурахадамнай:

— Клуб соо колхозой жэлэй тоосоото суглаан үдэрэй нэгэ сагһаа — һаяшаг лэ эхилээд байна. Правленийн түрүүлэгшэ М. В. Михалев тоосоото элидхэл хэнэ,— гэжэ дуулгаба.

Түрүүлагшын тоосохоор юумэн энэ удаа яһала бии. Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр түс ажахы районой социалис мүрысөөндэ түрүү һүүри эзэлжэ, дамжуулгын Улаан тугта хүртөө. Һу, мяха, нооһо гүрэндэ тушааха түсэбүүд дүүргэгдээ. Тушаагдаһан продукциин шанар һайн байжа, өөрынь үнэ сэн доошолуулагдаа. Тарбагатайн районой 42 һаалишан — гурбан мянгатанай, хорининь ехэ-куналейнхид. Мүн эндэхи 8 хонишоной долоониинь зуутан болонхой. Бухы ажахыгаараа 100 эхэ хонин бүриһөө 100 гаран хурьга абаа һэн.

— Хонишод баһал тэрэ суглаанда байна ха гү?— гэжэ тэрэл уулзаһан хүнһөө һурабабди.

— Үгы, олонхидоо ажалайнгаа газарта байха. Мүнөө түл абалгын үе гүб даа. Һөөргөө бусаха харгыдатнай эндэһээ дүтэхэнэ таряанай тоогой дэргэдэ Константин Ковалёвой отара дайралдаха,— гэжэ тэрэ хүмнай газаршалжа үгэбэ.

Константин Романович Ковалёвой үбэлэй байра Широкая гэжэ хүндыдэ үндэрхэн гүбээгэй хормойдо оршодог байба. Удэр яһала ута боложо, үдын хойно нарууди газарта саһан хайлаад абана. Сэлгеэхэн зохид. Нэгэ хүн хашаагай дэргэдэхи хаамагууд соохи хонидто үбһэ асалаад үгэнэ. Энэ хоёрдохи хонишон Иван Поликарпович Рыжаков байба.

— Ахалагша хонишон хашаа соо хурьгадаа эдеэлүүлжэ байна,— гэжэ тэрэ заагаад үгэбэ.

Үүдэ оромсоорнай, урдамнай ехэхэн хаамаг соо нилээд томо болоһон дүшеед хурьган ханын захаар үргэлжэ хадаатай модоор дархалһан, забһартай түхеэрэлгэ руу толгойгоороо буханхай, урматай гэгшээр ногоон һолоомо таршаганаса зооглоно. Ахалагша хонишон сэдьхэлээ яһала ханнги хэбэртэй. Ушараарнь һонирхоходомнай, тэрэ хубсаһандань аһалдаад байһан зелёнкын хоёр-нэгэ һогообори унагаагаад:

— Нэгэдэхеэр, зуунһаа зуун хурьга абаха гэһэн уялгаяа бригадамнай бүри январиин һүүл багта дүүргэгэ һэн. Хурьгалаадуй үшөө гушаад хонин бии даа. Нёдондо зуунһаа 112 римаар ажалладаг болоходоо, нүхэр Бимбаевнай 100 гектар таряалангай газар даажа абаа. Тэрээн дээрэ зелёнко ургуулха юм. Тарилгын хүдэлмэри өөһэдөө хээд, зундаа харууһалаад, намартаа хурьагаад тэнгэхээр абадаг болохо хэрэгтэ совхозоймнай директор Ц. Ж. Ширабдоржиевай оруулжа байһан хубита ехэ гээшэ. Тон тиимэһээ бидэ һунгалтын урда тээхи суглаан дээрэ ажахынгаа хү элбэрилэгшэ Цыремпил Жигжитович Ширабдоржиевые Хоринин национально-территориальна һунгуулнин 524-дэхи округһоо СССР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлээ зомди. Энэ нүхэрнай депутадаар һунгагдаа һаа, хүн зоной этигэл найдабарие хаарюулха арга шадабаритай, хүсэ шадалтай хүн гээд һананаб.

Өөрөө би Цыремпил Жигжитовичтэй суггаа 1963 оной хабарһаа эхилжэ, нэгэ ажахыда хүдэлжэ ябанаб. Манай Баян-Гол отделениин эрхилэгшэзэршье, парткомой секретарэаршье, совхозой директорэзршье хүдэлжэ ябахадаа, хонин үсхэбэрилгэдэ, энэ һалбари дээрэ ажалладаг хүнүүдэй байра байдалые һайжаруулха хэрэгтэ анхаралаа хандуулжа ябаа. Имагтал тэрэнэй үүсхэлээр Баруун-Хасуурта[illegible]мнай үүлтэртэ фермэ эмхидхэгдээ.

Хоёр жэлэй саада тээ түлгэнүүд ба зуһагуудые харуулһалха тусхай томодхогдоһон отаранууд манайда эмхидхэгдээ юм. Тэдэнние дүршэлтэй

Үнгэрэгшэ жэлдэ ажахымнай 1 миллион тухэригэй олзо оршотой байба. Тэрэнэй ехэн хи хубинь хонин һалбариһаа абтаа юм.

Ажахын хонин һүрэгэй үүлтэр һайжаруулжа, нооһо, мяха хонишод, партийн гэшүүд Баир Дашидондокович Самбаев, Ешима Дабаевна Банзаргашеева гэгшэдтэ даалгаа бэлэй. Гэр бүлын подрядаар ажалладаг тэдэнэр һайн дүнгүүдые туйлажа эхилээ. Нэмэлтэ шэг-

ҺАЙН ХУБИЛАЛТАНУУД УРМА ТҮРҮҮЛНЭ

дээ хонидоо бэлшээхээр хараална.

Эдэ үдэрнүүдтэ Бимбаевай отара дээрэ 100 эхэ хонин бүриһөө 103 хурьган абтаад байнхай. Бригадынь гэшүүд 100 эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга абаха гэжэ зориһон юм. Түл абалгань үшөөл үргэлжэлһөөр.

Мүн ахалагша хонишод Цырен Дамдинович Жамьяндабаев, Дымбрыл Ринчинович Ринчинов, Роза Жанаева болон бусадай отаранууд дээрэ хурьга абалга баһал түлэг ябажа байна.

Өөрөө эхэ хонидой отарада хүдэлдэгби. Үбэлжөөмнай Ханжаргалан гэжэ газарта оршонхой. Мүнөө манайда мүн лэ түл абалгын халуун хаһа ябажа байна. Даажа абаһан 557 эхэ хониднооминай дүн хаатадаа 400 гаран хурьган абтаад байна. Энэ жэлэймнай үбэлжэлгэ урагшатайгаар үнгэрнэ гээшэ. Түл абалгаар, нооһо хайшалалгаар даабаринуудаа бэелүүлжэ үзэхэбди.

Манай ажахы дүн хамта 10 мянган 500 шахуу хурьгадые абажа түлжүүлхэ түсэбтэй. Тэрэмнай бараг ехэ зорилго гээшэ. Хонин һүрэгүүдэйнгээ бараг шадалтайгаар ондо орожо байхада, һанаа сэдьхэлнай баясана.

Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта

СЭДЬХЭЛ ХАНАН[illegible]

хурьга абажа, колхоз соогоо хоёрдохи һүүри эзэлээ һэмди. Хоёрдохёор, дулааржа байһан үе гээшэ ааб даа. Түл абалгамнай январиин 5-да эхилээ һэн. Тэрэ үедэ газаашье хүйтэн, тингээд газаа нара ябаа жа һууха сүлөөшье болодогүй байгаа. Хурьгаднай хорёодхон лэ үдэр соо ходоршоо ха юм,— гэжэ нам харюусаба.

Эндахи хонишод бүлөөрөө хонин дээрэ байдаггүй, харин һэлгэжэ байгаад, гэрһээ ябажа хүдэлдэг гэжэ дуулаһан байнаб. Энэшье бригада нимэ гуримдаг.

— Дүрбэн хонишод хүдэлнэбди. Хоёр Иван — Рыжаковтоһонь танилсаат, нүгөөдэнь — Курлыкин. Үшөө нэгэмнай — Николай Дульский мүнөөдэр амараа хадаа колхозой хамтын суглаанда байна гээшэ. Гурбаараа хүдэлжэ байхадаа хэнэгэмнай тэрэ удэртөө амаржа байдаг. Хурьгадай түлэг адхаржа байхеда, бултааараашье хүдэлхэ үшөр гарадаг,— гэжэ Константин Романович хөөрэнэ.

Хашаа соонь гайхалтай хуурай, һонор, үбэлэй үедэ сэнтэжэ, хана, шалаарнь саһан байдаг аад, эндэ тиимэ тэмдэгшье үзэгдэнэгүй. Шэбхэ шэнхэгэй үнэр шэнэ амитадай нэмэжэ байһан шахардуу үедэ бүри гаарашадаг аад, тэрэнь шье огто ойлгогдоногүй. Шала доогуур хүнэй толгойн үндэртэ, дундахи зайн хоёр талаар утаашань хобоо болгожо, ялагар полиэтилен татаатай. Доогуурнь — 4—5 метр зайтайгаар хүнэгүүд үлгөөтэй. Хобоогой нүхэнүүд сооһоо хүнэгүүд уруу үргэлжэ үһан һайлажа харагдана. Үзэгдөөгүй энэ түхеэрэлгые тусгаар ажаглахадам;

— Энэтнай Турушевай системын түхеэрэлгэ гээшэ. Намар оройшог хүдөө ажахын институтдэй хүдэлмэрилэгшэд ерэжэ, энэ түхеэрэлгэ хабсаргаа. Полиэтилен, хюрөөдэһэн хабтагай, шабын түмэр — бэшэ юумэ хэрэгтэй бэшэ. Хашаагай газаа, дундахи үүдэнэй захада, аглар оруулжа байха мотоор табяатай. Тэрэ агаарынь энэ хобоо соогуур орожо байхадаа, шиниг нойтониинь тэрэ дороо сугларжа, энэ хүнэгүүд соо зүндөө урдажа ороно. Тиимэл хадаа иимэ хуурай һонор, үнэргүй байна гээшэ. Нарай хурьгадташье, түрэһэн хонидтошье энэнь ехэ зохид,— гэжэ хонишод тайлбарилжа үгэбэ.

— Зелёнкотнай яагаа элбэг гээшэб? Ханьнь захаархи түхеэрэлгын газаагүүршье хаягдаатай байнал? — гэжэ һурабабди.

— Хурьгад гэшхэжэрхихэ гэжэ һанана гүт даа? Тиимэ бэшэ. Бидэтнай энэ тэжээлээ хубаагаад, гэр руугаа амархаяа ябашана бэшэбди. Үдэрөө үдэрлэн эндээ байнабди. Садатарнь хэды хоол хэрэгтэйб гэжэ мэдэнэбди. Тиигээдшье энэ зелёнкоёо хоггүйгөөр эдижэрхидэг. Гэшхэхэ гэжэ айлтагүй.

— Зелёнко хаанаһаа асарнабта?

— Сэхэ поли дээрэһээ.

— ??

— Байрымнай дэргэдэ 40 гектар участогтайбди. Тэндэмнай колхоз зелёнко таридаг. Намар унагаахадань, бидэ морёороо, зарим хубииень трактораар эндээ зөөжэ оруулнабди. Мүнөө хони, хурьгадтамнай тоһонһоо өөрэгүй хоол болоод байна бэшэ гү?

Юрэдөөл, Ленинэй нэрэмжэтэ, колхоз һүүлэй жэлнүүдэ таряалангай талмайн бүридэлдэ тэжээлэй ургамалнуудай хубиие һураггүй дээшэлүүлээ. Тэрэнэй һайн талаче арсашагүй. Энэ отарын газаа үбһэ һолоомон элбэг, силосшье бии. Гадна талха таряанай зүйлнүүдэ, минер[illegible] дээрэ хонид[illegible] гагдана.

— Иигээд дулааржа, [illegible] ходо, ороо[illegible] гүүр хонидо[illegible] [illegible] захалха[illegible] хабартаа хэ[illegible] хэ дуратай, [illegible] бэлшэдэг,— [illegible] рэнэ.

Хашаагай [illegible] мэн гуримд[illegible] байһан юумэ[illegible] һо хедагадг[illegible] сарай доро[illegible] эдеэлжэ хэ[illegible] бүхэн өөрь[illegible]

Ахалагша [illegible] дыньшье аажа[illegible] хаш. Гүрбадаг[illegible] зуу гаран хурь[illegible] на.

Н. БА[illegible]
ЗУРАГ ДЭЭ[illegible]
Рыжаков, К. [illegible]
С. Ба[illegible]
Тарбагатайн [illegible]
Ленинэй н[illegible]

[illegible]ШАЛХЫ БА[illegible]

[illegible]гэ ороноо хам[illegible] үедэ дайшалхы[illegible] болон ажалай [illegible]анай түлөө хо[illegible]аха аргатай гэ[illegible]тай юм байнал. [illegible]шар тухай мэдэ[illegible]н тухай бэшэхэ [illegible]

«Вперед» газетэ[illegible] байтараа, Мон[illegible]дэлэлэй медаль[illegible]агдаһан, Халхын [illegible]йлдаанда хабаа[illegible]энэй дунда Хуу[illegible] Пётр Савельевич [illegible]ураг обёорбоб.

[illegible]аншалаараа тэ[illegible] гэжэ шиидэһэн [illegible]

[illegible]haa, зохид сэбэ[illegible]дэһэн гэр соо һуу[illegible]н голой байлдаан [illegible]эн дурсана.

[illegible]ной майн эсэстэ[illegible]нһээ зургаан хүн[illegible]наа Улаан Арми[illegible]іа. Энэ үедэ аа[illegible] орондо аюулта[illegible]жо, Халхын гол [illegible]даан эхилжэ бай[illegible]

ба,—гэжэ П[illegible] хөөрэнэ,

Ойро зуурыг[illegible] хэл гараад, т[illegible] болоһон юм. [illegible] полкыень а[illegible] һуулгаһа, Хал[illegible] абаашаһаниие С[illegible] шье элэгэр һан[illegible]

Самурайнууд[illegible] гагүй олоор а[illegible] голой газар [illegible] газар добтолсо[illegible] пулемедоор буу[illegible] хэбэшэ гаталха[illegible] дай һэдэлгэнүүд[illegible] гэһэн байна.

Түрүүшээр [illegible] бомбодолго со[illegible] рэргүүдтэ гори[illegible] үзүүлһэн юм. Б[illegible] лэ совет лётч[illegible] эзэд болоһон б[illegible]

Баян-Сагаан х[illegible] лоһон байлдаан[illegible] дээрэхи үйлэ х[illegible] шухалань болоһо[illegible] дэ шадар хари[illegible] [illegible]адые үй бута[illegible] левай танкова [illegible] дюнинскиин 24-д[illegible]

[illegible]ХАЙТА БЭШЭ Х[illegible]

[illegible]АРТА. Кампучиин [illegible] Республикын, Кам[illegible] позиционно гурбан [illegible], мүн Вьетнамай, Зүүн-Урда Азиин [illegible] нэгэдэлэй [illegible] гэшүүн-оронуудай [illegible]эдэй хабаадалгатай [illegible] бэшэ хойрдохи уул[illegible]донезиин нинслэл[illegible]гэдөө. Хэрбээ тэрэ[illegible]алтатайгаар дүүрэ[illegible] орондоо зүгриллөө[illegible]эскэ талануудта га[illegible]эрэгэй туһаламжые болюулжа, Кам[illegible] намай сэргүүг[illegible] Кампучиин ба[illegible]римшуулгын ш[illegible]лүүлхэ арга о[illegible] Үулзалгада [illegible] хүдэлмэриин [illegible] тээхэнэнь эндэ[illegible] седанинуудта ха[illegible]пучиин Арадай [illegible] делегаци Камп[illegible]лые гуримшуу[illegible]нуудые оруулһа[illegible] дурадхалнууд б[illegible] һунгалта үнэгэр[illegible]

[illegible]-ой ҺҮЛДЭ ТЭМДЭГТЭЙ

[illegible]ЮРК. Улаасхооро[illegible]ическа экспедициин [illegible] ООН-ой һүлдэ тэмдэ[illegible]гтэй тугые [illegible]ухэ үнэгэтэй тугые [illegible] Генеральна секре[illegible] Перес де Куэльяр [illegible]ин гэшүүдтэ ба[illegible]дын Юрик тосхон-[illegible]ажа, Хойто полюс [illegible]рнхо юм. Тинхэдээ [illegible]да тэндэ хүрэжэ, [illegible]ндын эмхинн тугые [illegible] дэлхэйн оройдо [illegible]лхые хараална. Ор[illegible]нохи байгаалине бу[illegible]н асуудалые амжал[illegible]рал хандуулха гэшэ

Великобритани[illegible] лиин, США [illegible] ФРГ-гэй, СССР[illegible]дын найман хү[illegible]бинһан зорилго б[illegible]

1996 ондо яба[illegible]люсто хүрэһэн [illegible] Роберт Сван экс[illegible]гойлхо юм. Орн[illegible] байгаалине хам[illegible]далда үргажа [illegible]уетэнэй анхарал[illegible]тула, энэ асууд[illegible]жануудаа хэлсэ[illegible]рэ элдэб оронуу[illegible]басагадые экспе[illegible]ва лагерьта ури[illegible]һан байгаа. Һая[illegible] СССР-һээ бусаг[illegible]

Совет өрөн дотор

ТБИЛИСИ. Е. С. Патоной нэрэмжэтэ электро-гагналгын түхеэрэлгэнүүдэй эндэхи заводто бүтээгдэжэ эхилһэн өөрөө ябадаг гагналгын агрегадуудта Сибириин шэмэрүүн хүйтэншье аймшагтай бэшэ юм. Тюменьскэ областиин газ дамжуулха сорго хоолойнуудай барилгада түрүүшын бүлэг шэнэ техникэ һаяхан эльгээгдээ.

Мүнөө жэлдэ хэдэн арбаад нимэ агрегат бүтээгдэхэ юм. Сибириин, Алас-Дурна хизаарай, холын Уойто зүгэй нефтиин ба газай сорго хоолойнуудай барилгашадһаа захилнууд оронхой. Гадна Арктикын шэнжэлэгшэдтэ, геологуудта, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хээрэ газарта ехэ хүйтэндэ гагнуурнин хүдэлмэри хэдэг газарта тэрэ хэрэгтэй юм. Иимэ агрегадууд 50 градус хүйтэндэшье хүдэлхэ аргатай.

Шэнэ агрегат технико-ашаглалгын талаар эрхим һайн шэнжэ шанартай юм. Тэрэниие хэрэглэхэдэ бэлэн, зохид.

Эрдэмтэдтэй холбоо барисаатайгаар хүдэлжэ, предприятиин ажалшад шэнэ продукци бүтээһэн байна.

— Гол продукцияа үйлэдбэрилхын хажуугаар шэнэ агрегадуудые бүтээһэн байнабди, — гэжэ предприятиин директор Р. Суладзе хэлэнэ.— Гадаадын оронуудай техникэдэ шэнэ агрегат булигдахагүй гэжэ сасуулга хэгдэһэн түршалганууд харуулһан байгаа.

УСТЬ-КУТ (Эрхүүгэй область). Байгалай хойто хубидахи районуудые ажахын талаар ашаглан хэрэглэхэ асуудалнууд Усть-Кут хотодо болоһон зүблөөнэй зүблэхэ зүйлдэ табигдаба. Хойто-Ленын территориально-үйлэдбэриин комплексые буридхэхэ замуудые эрдэмтэд, түсэблэлгын ба экономическа зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд зүбшэн хэлсэбэ. Энэмнай саг үргэлжын ашаглалгада тушаагдахаар бэлдэгдэжэ байһан Байгал-Амарай түмэр замай зонодохи эгээл баруун хубида оршодог, [illegible] ой модоной ехэ нөөсэнүүд [illegible] бии, нефтиин, газай, калийна дэбһанай үүрхайнууд нэгэдэнхэй. Проектнүүдэй экологическа сэгнэлтэдэ, ууган зоной, тэрэ тоодо Хойто зүгэй бага арад үндэһэтэдэй энэ газар дээрэ ажаһууха эрхэ байдалые сахилгада шухала удха шанар олгогдоно.

БАКУ. Апрелиин 28-най нэрэмжэтэ нефтиин үүрхай Каспиин далай дээрэхи эгээл томониинь юм. Бакуһаа 100 километрэй газарта эндэ байгаалиин газай нөөсэнүүд элирүүлэгдэнэн байна.

Үүрхайн зүүн хойто хубида 4350 метр гүнээгы скважине малтаһан үрэмдэгшэдэй партитэрэниие элирүүлһэн байна.

«Каспморнефть» гэжэ үрэмдэлгын тамардаг платформоһоо газарай гүн руу тогтоогдоһон хоолой соргоор сүүдхэдэ 80 мянган кубометр байгаалиин газ малтагдана. Хэрэлгдэһан түсэбөө һараар үрид ашаглагдажа эхилһэн скважина 3 миллион түхэригэй ашаг олзо оруулаа.

Үнгэрэһэн жэлдэ эндэ 11 миллиардаа дээшэ кубометр газ олзоборилогдоһон байна. Каспиин далайн үүрхайнууд Азербайджаниие «сэнхир түлишөөр» гол түлэб хангадаг юм.

СССР-эй Европодохи хубиин промышленна томо түбүүдэ Каспиин далайн газай үүрхэй нуудай дутэ оршодог, мүн соо хоолойнуудаар холбогдохой байһаниинь энэ хэрэгтэй ехэ ашаг үрэ эй болгоно. Энэ ниие республикын хүн зоншье мэдэгдэнэ. Эндэхи хото городуудай квартирануудай 90 гаран процентнь хүдөөгэй квартирануудай 70-ваа шахуу процентнь «сэнхир түлишөөр» хангагдадаг.

ХАБАРОВСК. Гадаадын орнуудта худалдаа наймаанда эльгээдэг эд бараагаа эндэ нэгэдэһэн выставкэ дээрэ Хабаровска хизаарай предприятинуудай түлөөлэгшэд харуулна. Машина бүтээлгын комплексын х

Арадай АНДИДАДУУД

ЭЭЕ БЭЕЭ ДҮНГЭЖЭ ЯБАЯЛ»

...ин Буряадай обкомой дэргэдэхи Политиче-...рилэй байшан соо февралиин 7-до болоhон ...ин городской территориальна hунгуулиин ...ин округой суглаанда хабаадагшадай олон-...плоприбор» заводой хабсаралгын цехэй ... Борис Ильич Баировай, Зүүн Сибириин ...ай Улаан-Удын локомотивна депогой сле-...имир Евгеньевич Карелинэй түлөө дуугаа ...Тиин СССР-эй арадай депутат гэhэн нэрэ ...үргэхын түлөө тэмсэлээ саашань үргэлжэ-...эдэ хүртэhэн байна.

...ин 12-то «Теплоприбор» заводой актова ...мун мөнөө эндэ болоhон хоёр суглаан ...эн hууритай. Юуб гэхэдэ, эдэ суглаанууд ...рокоймай политическэ системые хубилган ...ые гэршэлhэн үйлэ ушарнууд ха юм. За-...олоhон суглаан дээрэ заводой директор ...лмеев тон зубөөр иигэжэ' хэлээ hэн:

...булгадаа демократида hуража байнабди. ...ирнай үшөө нэгэ хэшээл болоно. Урдандаа ...ямар яhанайхиб гэжэ, хүдэлдэг ажалыеиь, ...жабайдалда хэр хабаададагыень, бусадшье ...ивалгадаhан олон янзын эрилтэнүүдтэ таа-...нние бэдэржэ hунгадаг байгаабди. Харин ...ировай, Ильковой, Ковалевой нэрэнүүдые ...ний хүдэлмэришэд еөhэдөө цехүүдэй суг-...эр нэрлэн дурадхаа ха юм.

...ланай урданайхиhаа hураггүй hонирхол-...о, hураггүй түргэнөөр хүргэжэ. Хүрдадхал-...лган шэнэдэлгын жолоое Баиров мэтэ ...шударгы, хэлэhэн үгэдөе хүрэдэг, эхилhэн ...ум дүүргэдэг хүндэ даалгаха ёhотойбди. ...ай имагтал үйлэдбэридөөл сэнтэй бэшэ, ...нүхэдтөе шадахысаа туhалха гэhэн эрмэл-...ри. Баяртай, наадатай ябахадаш, баярыеш ...й, уи гашуудалтай hааш, сэдьхэлыеш тэг-...ролдохо, ойлгохо даа.

...ров 1952 ондо түрэhэн намтартай. Улаан-...ын дунда hүргүүли дүүргээд, уялгата ал-...рдоо. Удаань «Теплоприбор» заводто хү-...роо. Мөнөө болотор эндээл эдэбхитэй ...ажаллана. Борис Ильич үнгэрhэн 15 жэлэй ...шандаараа нилээн шангадхажа, 5-дахи ...слесарь-хабсаргагша болохо эуураа хоёр-...хо-хабсаргагша гэhэн мэргэжэл шудалhан ...жалайнь дэбтэрые нээжэ харабал, хүдэл-...шалгарhыень гэршэлhэн 17 тэмдэглэл бэ-...«Коммунис ажалай ударник», «Юhэдэхи ...ай ударник» гэhэн нэрэ эзргэнүүдтэ хүр-...СССР-эй Прибор бүтээлгын министерствын ...рамотаар, КПСС-эй Буряадай обкомой ба ...нүүдэй Советдэй Хүндэлэлэй грамотануудаар ...ай. Гадна 1981, 1983, 1985 онуудта Баиро-...ураг заводой дэргэдэхи Хүндэлэлэй сам-...гдаhэн байна. Энээн тухай Б. И. Баировые ...н окружной суглаан дээрэ хабсаралгын ...лагша мастер Л. В. Скуратова hүнгагшадта ...оор хөөрэжэ үгэhэн байна.

...нкай шэнэ үе сагайнгаа түрүү эзргэдэ жаг-...саhан хүн лэ даа. Хабсаралгын цехэй партийна организациин секретаряар hунгагдаhанайнь удаа нии-тын ажабайдалда онсо ульhатайнь, шадабаритайнь элирээ бэлэй. Урид hанаатай, бэрхэ хүн даа СССР-эй арадай депутадаар hунгагдаа hаа, найдалыс-мнай заатагүй харюулхал,— гэжэ цехэй бригадир, заводой ажалше коллективэй советдэй түрүүлэгшэ В. М. Матюхин хөөрөө бэлэй.

Виктор Михайлович бага эзргэ бодолгото болоhоной удаа хөөрөөгөө иигэжэ үргэлжэлүүлнэ:

— Үйлэдбэридэ бэрхэтэй ушарнуудай тохёолдоходо, арга хургыень заатагүй олохыел оролдодог. Материалгүй, эзр эзмсэг хуртэнэгүй гээд шалтаг баряад hүудаггүй. Нэгэ нимэ жэшээ дурдая. Үнгэрhэн декабрь hарада түмэр шудхалгын цехэй участок шахардуу хүндэ байдалда ороо. Тон шухаг 400 шахуу түхеэрэлгэ саг соогоо бүтээгдэжэ эльгээгдэхэгүй гэжэ эли болобо. Бригада ажалгүйдэбэ. Иимэ сагта Борис үлүү дутуугаар гэмэржэ байнгүй, шэнэ технологи шудалба, нэбтэрүүлхэ тухай бодомжолбо. Үсэд оролдожол, hанаhанаа бэелүүлээ. Энээнэй ашаар бригада hарын, удаань жэлэй түсэбтэ даабаринуудые дүүргэhэн байна. Борис бусадайнгаа хүдэлмэри хинадаг бэшэ, харин hанаа бодолыень, сэдьхэлэйнь байдал ойлгон ябадаг.

Эдэ үгэнүүдэй үнэн зүбые Баировай hунгуулиин урда тээхи программа гэршэлнэ. Хүнүүдэй аша туhада программын гол узуур удхань зорюулагданхай. Тодорхойлбол, социальна үнэн зүб байдал хаа хаанагүй тогтоохо тушаа тэрэ онсо hанаата болоо. Хэмhээ үлүү үргэдэhэн министерствэнүүдэй аппарат үсөөрүүлхэ, хүдэлмэришэдэй амаралтые hунаахэ, эдеэ хоолой, эд бараанай зүйлнүүдэй сэн хубилган тогтоохо тухай референдум орон дотор үнгэрэхэ, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаанай материально-техническэ үндэhэ hуури hайжаруулха гэhэн дурадхалнуудтай. 2000 он болотор айл бүхэнние амяараа байраар хангаха, үргэн хэрэглэлэй эд бараа элбэгээр үйлэдбэрилхэ хэрэгые дэмжэхэ, мөнөө үеын медицинскэ түхеэрэлгэнүүдээр гүйсэд хангагдаhан хүүгэдэй эмнэлгын больница Улаан-Удэ хотодо бариха, эхэнэрнүүдтэ үхибүүдэйнь гурба наhатай болотор харууhанай түлбэритэй амаралта үгэхэ гэhэн хараа зорилгонуудые урдаа табинхай. Байгаалиие, тэрэ тоодо Байгал далайе арюун сэбэр байлгаха талаар шанга хэмжээнүүдые абаха гэhэн сэнтэй hанамжыень дурдамаар.

Кандидадай дурадхалнууд ёhотоор бэелмээр, үндэhэтэй гэжэ hанагдана. Жэшээлхэдэ, «Теплоприбор» заводтомнай хүдэлдэг эхэнэрнүүд байгша оной январиин 1-hээ эхилээд бага үхибүүнэйнгээ 3 наhатай болотор харууhанай амаралта абаха аргатай болобо. Хүдэлмэришэдэй hүүдал байдал hайжаруулхаар хэмжээнүүд нилээн абтана. Үнгэрhэн жэлдэ заводойхид шэнэ гэртэ нүүжэ ороо, залуу айл бүлэнэртэ хамтын шэнэ байра үгтөө. Энэ жэлдэ 216 квартиратай гэр ашаглалгада тушаагдаха юм. Ажал оньhожоруулан хүнгэдхэхэ, агаар сэбэрлэхэ тухеэрэлгэнүүдые тодхохо, столовый эдеэ хоолой шанар hайжаруулха талаар хэмжээнүүд абтана. «Гэр байра—2000 он», «Элүүр энхэ» гэhэн программануудай зарим хубинь, урагшатай бэелүүлэгдэнэ.

Ажалhаа гадуур ажабайдал хүн бүхэндэмнай бии. Борис Ильич амаралтаяа угаа hонирхолтойгоор, лаб хатуу зүрхэтэй шанга хүнэй ябадаг газараар үнгэргэдэг. «Хамар Дабаан» гэhэн бүлгэмэй гэшүүн юм. «Хадаар аяншалагше» гэжэ хүндэлүүлэн нэрлүүдэг. Бүри hүргүүлиин шаби ябаха үедэнь багша Г. М. Смирнов юрэ бусын иимэ аяншалгада дадхаан hүргаа бэлэй. Зүүн Саяанай, Баргажанай хадануудай, Хамар Дабаанай нилээн олон шэлэнүүдые дабаhан, хүлөө холгоhон байха юм. «Зоригоо хурсадхаад, хүсэеэ туршаад ерэхэдэ гөёл даа»,— гээ hэн Борис Ильич.

Тезд тэрэ юрэл байгаалиин үзэмжые сэгнээд ерэдэг бэшэ юм. Тон ехэ харюусалгатай, хүндэтэй hайн дуранай уялгатай. Хада уулаар аяншалжа ябаhаар, аюул хохидолдо ороhон хүнүүдые абарха бүлгэмэй гэшүүн бишуу. Иимэ хэрэгүүдтэ нилээн лэ хабаадаа. Эгээл hүүлдэ болоhон иимэ ушар тухай хөөрэжэ үгэхыень гүйбаб.

— Үнгэрhэн жэлэй март hарада Моонhоо Аршаан хүрэтэр Саяан уулаар зориhон Ленинград хотын бүлэг аяншалагшад хохидолдо ороо hэн. Сахилгаан иимэ мэдээсэл-радиограмма Улаан-Удын абаралгын бүлгэмдэ дуулгагдаhан юм. Ушарынь иимэ байгаа. Нюдэ бүглэмэ саhанай орохо үедэ хабсагайн захаар ябаhан нэгыень дээрэhээ унаhан хүрмэг саhан даражархёо. Бэрхэтэйл hэн... Сэдьхэлдэ хэды хүндэ hэм. Юрын үгөөр дамжуулашагүй даа. Улаан-Удын, Түнхэнэй, Хүрамхаанай абарагшад хабаадаабди,—гээд, бага эзргэ дуугай байhанай hүүлдэ hанаhанаа иигэжэ нэмээбэ,—энэ ажабайдалда, нэгэ наhан соогоо суг хүдэлдэг, суг ажаhуудаг зон бэе бэедээ түшэг боложо, дүнгэжэ ябаял гэхэ байнаб. Хажуудахи нүхэрэйнгөө ами наhыеньшье абараа бэшэ hаа, али болохоор дэмжэдэг байял. Бэе бэедээ хороллохогүй, hайн hайханай хүсэл хүн бүхэнэймнай сэдьхэлдэ байг лэ.

Иимэл эльгэ нимгэн хүн лэ даа, олоной хэрэгэй түлөө аhан оролдожо, омогтой согтой ажаллажа ябаhан Борис Ильич Баиров — СССР-эй арадай депутадта кандидат. Эдэ бүхы оролдолгонь өөрынь ажабайдалда дэмбэрэлтэй hайханаар нүлөөлэг лэ.

Б. АРТУГАЕВ.
«Теплоприбор» заводой агитколлективые хүтэлбэрилэгшэ.
В. МАСЛАКОВОЙ фото.

Мүнөөдэр — Совет Армии болон Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэр

СОЦИАЛИЗМЫЕ САХИН ХАМГААЛНА

Совет Армии болон Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэрэй урда тээ ТАСС-ай корреспондент СССР-эй обороныи министрэй нэгэдэхи орлогшо армиин генерал П. Г. ЛУШЕВТАЙ уулзажа, хэдэн асуудалнуудта харюусаха гүйлтатайгаар хандаба.

— Петр Георгиевич, Эсэгэ ороной түүхэдэ манай хандаса иланганаа хурсадажа байна. Эгээл тиймэhээ Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй үндэhэ hуурида дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэхэ шухала. Шэнэ түхэлэй регулярна армии хайшан гэжэ байгуулагдаа hэм?

— Улаан Армиин түүхэ тухай манай литературада эдэ асуудалнууд харуулагдаагүй гэжэ хэлэхэгүйш. Зүгөөр совет эрэгэй байгуулалтын эхин шатань ямар бэ даа тодорхой гуримаар найруулагдадаг hэн. Регулярна армии байгуулха шухала гэжэ В. И. Ленин, партиин үшөө Октябриин урда тээ ойлгоhон байгаа. Тэрэниие байгуулха тухай декредтэ В. И. Ленин 1918 оной январиин 15 (28)-да гараа табяа hэн. Тиин февралиин 23-да хүдэлмэришэн-таряашанай улаан армида хүнүүд олороо бэшүүлжэ захалба. Тэрэнэй түрүүшын полкнууд Германиин сэрэгүүдтэй байлдаануудта шанга шалгалта бариhан байгаа.

Бодото байдалда бүхы юумэн hураггүй орёо хүшэр байба. Регулярна армиие арад зониие бүгэдэ ниитэй буу эзбсэгэр hэлгэхэ шухала гэжэ партиин программа соо заагдаhанhаань эхилхэбди. Милициин армии хадаа арад зониие бүгэдэ ниитээрнь эзбсэгжүүлгын түхэл шэнжэ болохо ёhотой гэжэ олонхи социал-демократууд тоолодог hэн. Иимэ хараа бодолтойгоор парти Октябриин революцида хүрэжэ ерэбэ.

Гэбэшье hайн эмхидхэлтэй дотоодын болон гадаадын контрреволюциин сэрэгэй хүсэнүүдтэй залуу Совет засагай тулалдажа ороходонь, тэрээнтэй тэмсэлдэ милициин армии юушье хэжэ шадахагүй байhанаа харуулаа hэн. Тиин ажабайдал регулярна революционно эзбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха тухай асуудал табяа бэлэй. Энээн тушаа удаан саг соо арсалдаанууд болоhон, бэдэрэлтэнүүд хэгдэhэн байгаа. «Бидэ олохон ушарта тэмтэрэн» дабшаха ушартай болобобди. Урда тээнь дэлхэй дээрэ хэнэйшье эрхилээгүй хэрэгые бэелүүлжэ эхилээ hэмди», — гэжэ В. И. Ленин РКП(б)-гэй VIII съезд дээрэ хэлээ hэн.

Шэнэ социалис түхэлэй сэрэгэй эмхи байгуулха талаар олон янзын харгы замуудые бэдэрхэ, ажал ябуулга хэхэ хэрэгые Ленин толгойлоо бэлэй. Тэрэнэй оюун ухаан бодолоор манайда Зэбсэгтэ Хүсэнүүд байгуулагдажа, революциие, Совет засагые аршалан хамгаалhан юм.

Граждан дайнда иланта туйлаhан Улаан Армиие В. И. Ленинэй хүтэлбэрилhэн Коммунис парти эмхидхэн зоригжуулhан байгаа. Хүдэлмэришэд болон таряашад тэрэниие зохёон байгуулгада ехэ хубитаяа оруулаа hэн.

— Граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хоорондохи үе соо манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүд ямараар хүргөөб?

— Оронойнгоо амгалан байдал зохёон байгуулжа эхилхэдэнь, сэрэгэй албатадые олоорнь табижа, сэрэгүүдые, хүтэлбэрилгын зургаануудые хубилган шэнэдэхэхэ талаар ехэ ажал ябуулагдаа. Партиин ЦКгай хүтэлбэри доро бэелүүлэгдэhэн сэрэгэй реформо хадаа Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай байгаа. Социалис байгуулалтын амжалтануудые туйлаhанай үндэhөөр 30-дахи онуудта арми болон флодой дайшалхы хүсэн саашадаа арьбадхагдаа hэн. Материально-техническэ үндэhэ hуурини ургалта Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые сэрэгэй техникээр hайнаар хангаха арга олгобо. Тэрээнhэз гадна, урда тээнь бии байhан Балтиин болон Хара далайн флодуудhаа гадна, Номгон далайн ба Хойто флодууд байгуулагдаhан юм. Бүгэдэ ниитын сэрэгэй уялгата албан түхай шэнэ хүүли сэрэгэй албанда ангиин талаар хизаарлалгые гэйсуулаа hэн.

Гэбэшье энэ үедэ СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд нэгэ хүндэ hүргэзэн шүтэлгын ямаршье үндэhэ баримтагүй хашалта харшалалтануудhаа ехэзэр хохидоо. Эдэ бүгэдэ нэн түрүүн эрмэ ба флодой хүтэлбэрилхы бүридэлдэ хабаатай байба. Эдэ бүгэдэнhөө уламжалан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхин үедэ манай сэрэгүүд урагшагүйдэбэ.

— Тиигэбэшье бидэ иланта туйлаабди... Дэлхэйн хөёрдохи дайнай сэрэгэй-политическэ дүнгүүд, hүргаалнууд hайн мэдээжэ...

— Советскэ Союз иланта туйлажа, нацис дарлалта мүлжэлгэhөө Европын арадуудые сүлөөлэлгэдэ, гитлеризмын хархис шунахай ябуулгануудhаа дэлхэйн хүргжэлтэ дэбжэлтые аршалан абаралгада шидхэхы хубитаяа оруулhан байгаа. Фашизмые hамна бута сохижо, иланта туйлалга эб найрамдалай, демократиин түлөө арадуудай тэмсэлдэ шэнэ арга боломжонуудые нээгээ hэн. Энэ иланталын ашаар дэлхэйн социалис системэ байгуулагдаа. Капиталай оронуудта хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе саашадань хүргөөхын, коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудые бэхижүүлхын тула таарамжатай арга боломжонуудые байгуулhан байгаа Фашис Германиие, милитарис Японние hамна бута сохилго национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе улам хүргөөhэн, колониальна байгуулалтые унаhан юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда туйлаhан иланта социалис байгуулалтын капитализмhаа булюу хүсэтэй байhые бухы дэлхэйдэ гэршэлэн харуулба. Фашис Германиин сэрэгэй эрдэм ухаан болон мэргэжэл шадабариhаа совет сэрэгэй эрдэм ухаанай булюу байhые тэрэ гэршэлээ. Тиигэжэ совет сэрэгшэд Эхэ ороноо хамгаалха нангин уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлээ hэн.

— Мөнөө алба хэжэ байгшадай ямар шэнжэ шанартай байhые тодорхойлжо шадаха гүт?

— Хэрбээ совет сэрэгшэдэй шэнжые зураглан харуулхые hэдэбэл, тэдэнэй бүридэл бултадаа шахуу дээдэ, дунда ба дүүрэн бэшэ дунда hүргүулитэй байна. Офицернүүдэй хахад шахуу хубинь инженернүүд болон технигүүд юм. Совет сэрэгшэдэй диилэнхи олонхинь коммунистнууд, комсомолшууд болоно.

Манай ниитын байгуулалтада ургажа ябаа залуу үетэнние hурган хүмүүжүүлгэдэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд ехэ үүргэ дүүргэнэ. Совет Арми болон флодто алба хэхэдээ, хүбүүд түйлай ехэ hургаал абадаг, хатуужал гарадаг юм. Мүнөөшье солдадууд болон офицернүүд эрэлхэг зориг, баатаршалга, шэн габьяа гаргана. Жэшээнь, Чернобылиин АЭС-тэ, Арзамас болон Свердловскын түмэр зам дээрэ болоhон тэhэрэгнүүдтэ, Арменидэ, Таджикистанда газарай хүдэлэлгын хойшолонгуудые усадхалгада совет сэрэгшэд айхабтар ехэ хубитаяа оруулhан байгаа. Афганистанда интернациональна уялгаяа жэшээтэ hайнаар дүүргэhэнэйнгээ түлөө хэдэн арбаад совет сэрэгшэд Советскэ Союзай Геройн хүндэтэ нэрэ эзргэнүүдтэ хүртөө.

Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ дутуу дунданууд үгы, бухы юумэн жэгдэ hайн гэнэ бэшэбди. Ушаржа байhан дутуу дундануудые усадхан зайсуулжа, совет сэрэгшэдэй урда парти, правительствын табиhан зорилгонуудые hайнаар бэелүүлхые оролдонобди. Жаяг журам hайжаруулха, сэрэгэй ба политическэ бэлэдхэлээ дээшэлүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Юрэдөөл, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ хубилган шэнэдхэлгэ, олондо мэдээсэлгэ гүнзэгыгөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байна гээд тэмдэглэлтэй.

1988 оной декабриин 7-до ООН-ой Генеральна Ассамблейин сесси дээрэ М. С. Горбачевой үгэ хэлэхэдээ, манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые 500 мянган хүнөөр хороохо туhай шидхэбэри политическэ, сэрэгэй талаараа гүнзэгы удха шанартай байна гэжэ үшөө дахин хэлэлтэй. Тиигэжэ СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд социализмын түйлалтануудые hэримжэтэй хёрхоор сахин хамгаална.

(ТАСС).

БУЛАД ШЭНГИ ХАТУУЖАА

...Сэнхир хухэ огторгойдо булжамуур шубуун жэргэнэ. Алтан шара наранай аятай дулаагаар жэгнээгдэhэн улаан, сагаан сэсэгүүд мүнхэ юртэмсэдэ мягтаалай дуу дуулана. Арбаадтайхан Витя хубүүн энэ сэсэгтэ нугада, дулаан газар дээрэ хэбтэнэ. Огторгойн үүдам руу шэртэн, үбhэ ногоо шэмхэжэ, байгаалитай таhаршагүй холбоотойгоо мэдэрэн хэбтэхэhээ дээрэ юун байхаб! Иимэ байдалда гансал сэлмэг бодолнууд түрэдэг гээшэ ааб даа. Дайн дажар, асари ехэ hандаралганууд, үхэл, гай гашуудал... Витя энээн тухай гансал номуудhаа, дайн тухай фильмүүдhэз, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудай хөөрөөнhөө мэдэдэг. Тезд бэшэ хаанаhаашье тэрэ мэдэхэб даа. Амгалан тайбан үе сагта түрөө, үндыгөө. Сэлэн-Дүүмэ тосхонойнгоо hургуули руу үглөө бүри харайха. Хэшээлнүүдээ дүүргээд ерэхэдэнь, эжынь халуун шүлэ гаргаад эдеэлүүлхэ. Абань хүбүүгээ ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхые оролдон, модошо дарханай ажалай нюуса, нөөсэнүүдые тайлбарилжа үгэхэ. Витя иланганаа техникэдэ дуратай.

...Институдта ороhо шалгалтын хүлгөөтэй хаhашье үнгэржэ, Виктор Дашимолонов Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдай түүхын, хэлэ бэшэгэй факультедэй студент болобо. hуралсалынь хөёрдохи жэлээ ябана. Лекцинүүдые шагнажа дүүргэжэрхёод, хамтын байра руу ошоод байхадаа, «багшын мэргэжэл минии мэргэжэл бэшэ хаш даа» гэжэ тэрэ сэдьхэдэг болобо. hанаанинь оньhон техникэ тээшэ ошоно. Тиигэhээр тэрэ бүхөөр шидээд, гэр тээшээ зоришоо бэлэй. Сэлэн-Дүүмын заhабарилгын-механическа заводто удааншье хүдэлөөгүй байтарнь, сэрэгэй комиссариадhаа саарhан ерэжэ, хубүүн сэрэгэй албанда мордобо.

...Баграм-Кундуз гэhэн харгыгаар удэр hунигүй сэрэгэй машинанууд hуварилдана Младша сержант Виктор Дашимолонов бүү, hомо, эдеэ хоол барилгын материалнуудые аша-hан эдэ машинануудые аршалан, хамгаалан ябалсана. Тэрэ нэгэ жэл соо Алас-Дурна зүүгтэ алба хээд, хөёрдохи жэлдээ Афганистан руу эльгээгдэhэн байгаа. Афган нүхэдтэй хамта Апрелиин революциин түйлалтануудые аршалхаяа совет сэрэгшэдэй иишээ hаял ерэжэ байhан 1980 он hэн. Түрэлхидыньшье, нүхэдыньшье Виктор Афганистан руу гараhан тухай мэдэнэгүй. Галуута-Нуур станциин Коля Жуйков, Улаан Удын Гриша Шитиков ба Хяагтын Слава Жаркой тэрээнтэй хамта эндэ алба хэнэ, дүтын нүхэд, нютагаархин болонхой Виктор афган үхибүүдые зариманда харадаг. Автомат баринхай арбатайхан афган хүбүүн hүргүулиин хажууда харуулда зогсоходоо, дуу хүбүүнень эжэлүүдгүй hануулха...

Нэгэтэ Баграм хото руу бүү, homo абаашажа ябатарынь, буугай hурэхэ, пулемедой таршаганаха дуулдажа, дайсанай добтолго эхилбэ. Мотострелково отделениин командир Виктор Дашимолонов тэрэ дөрөө эрид шанга захиралтануудые үгэжэ, сэрэгшэд душмануудай урдаhаа буудажа, тулалдаан болошобо. Дайсад нэгэ часай туршада усадхагдаа бэлэй. Манай сэрэгшэдэйшье зүгhөө гээлтэ, хоролтонууд болоо, хэдэн хүн шархатаа. Иимэрхүү тулалдаанууд тэрэнэй дайшалхы замда оло дахин үшарhан байна.

— ...Нам тухай бэшэhэнэй үлүү. Эндэ дүтэхэнэ үшөө нэгэ «афганец» ажаhуудаг, тэрээн тухай бэшэгты,— гэжэ Виктор хэлэнэ.

— Иимэл хүн лэ даа. Өөр тухайгаа хөөрэхэ угаа дурагүй, — гэжэ тэрэнэй хани нүхэр Элина энеэнэ.— Би Улаан-Удэ хотын нэгэдэхи дунда hургуулида багшалдагби. Тиигээд «үхибүүдтэмни ерэжэ, дайлалдаhан тухайгаа хөөрэжэ үгыш» гэхэдэмни, «өөрыгөө юун гэжэ маргахабиб даа, ородоор hайнаар хөөрэжэшье шадахагүйб» гэжэ хэлэгшэ. Үгэ үсөөтэй, хараhан, үзэhэнөө досоогоо нюугаад ябадаг хүн.

Виктор Дашимолонов локомотив-вагон заhабарилгын заводой гэр байрын-коммунальна таhагта модошо дарханаар ажаллана, Жэл жэл дээрэ шахуу түрэhэн хөёр бага үхибүүдтэеэ тэрэ баhал зобоо даа. Өөрын гэр байра гэжэ байхагүй. Заводойнгоо гэр байрын комиссиин түрүүлэгшэ И. В. Андреевтэ энэ асуудалаар хандахадань, «ооШорто шамайе оруулхагүйб. Амиды Афганистанhаа бусаhандаа зальбаран байя,— гэжэ тэрэ бүдүүлиг зан гаргаба.

— Даруу, түбшэн зантай нүхэрыем энэ ушар гүн сэдьхэлээрнь дорожолоо, дайраа гэзшэ ааба. Виктор энээн туhайгаа газетэдэ бэшэзэ hэн. hүүлэй hүүлдэ, мааналые гэр байрын оошорто оруулаа hэн,— гэжэ Элина хэлэнэ.

...Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой hайндэрэй урдахана hургуулиин хөёр шабинар тэдэнэйдэ ерэжэ, «Виктор Бадмаевич Дашимолонов эндэ ажаhуудаг гү?»— гэжэ асууба. «Тэрэтнай биб»,— гэжэ Викторэй хэлэхэдэнь, тэрэ хөёр үхибүүд бэе бэеэ харааб: «Үгы, бидэндэ үбгэжөөл Виктор Бадмаевич хэрэгтэй»,— гэжэ хэлэбэ.

Дайнай ветерануудые амаршалжа ябаhан эдэ хөёр багашуул «залуу ветеран байдаг юм» гэжэ hанаандаа багтаагаагүй байгаа бшуу. Харин Виктор шанга байлдаанууда булад мэтээр хатуужаал.

И. ТУМУРОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Афганистанда алба хэhэн Виктор Дашимолонов.

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

Охилын саанаhаа
ТАСС · АПН

СХАЙТА БЭШЭ ХОЁРДОХИ УУЛЗАЛГА

ХАРТА. Кампучиин болюулжа, Кампучиhаа Вьетнамай сэрэгүүдэ гаргаха — Кампучиин байдалые гуримшуулгын шэнэ шатые бэелүүлхэ арга олгохо байна.

Уулзалгада бэлдэхэ талаар хүдэлмэриин бүлэгэй урда тээхэнэнь эндэ болоhон заседанинуудта хабаадаhан Кампучиин Арадай Республикын делегаци Кампучиин асуудалые гуримшуулха дурадхалнуудые оруулhан байгаа. Эдэ дурадхалнууд бүгэдэ ниитын hунгалта үнгэргэхэ тухай хэлсээ баталhанай hүүлээр буулдалдаае зогсоохо, мүн Кампучиин бухы талын хабаадалгатайгаар национальна эблэрэлгын соведые байгуулха арга олгохо байна. Бэеэ дааhан байдалтай энэ орган hунгалта үнгэргэхэ, шэнэ Конституци зохёохо этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдтэй байха юм. Уласхоорондын адаглалгын комисси, мүн Кампучиин дүрбэн талын түлөөлэгшэдөө туhалха ёhотой.

ХЭЛСЭЭНДЭ ГАР ТАБИГДАА

ГААГА. Овощ тарижа ургуулха теплицэнүүдые барихаа гээшэ «Далсем-совгаз» гэжэ совет-голландиин шэнэ хамтын предприятиин гол зорилго болоно. Совет талаhаа — СССР-эй газай промышленностиин министрэй орлогшо С. Р. Дережов, Голландиин талаhаа — «Далсем» компаниин президент Я. Далсем хэлэсээндэ гараа табиба.

Теплицэнүүдые бариха предприяти Калужска областиин Малоярославец хотодо байгуулагдаа.

Жэл бүхэндэ баригдадаг теплицэнүүдэй нийтэ талмай 310 гектар болохо байна. 200 гектарай теплицын комплексууд Советскэ Союзда эльгээгдэхэ, бэшэниинь гадаадын дэлгүүртэ гаргагдаха юм. Теплицэнүүдые дулаасуулхын тула газай-компрессорнэ станциууд хэрэглэгдэхэ.

«Далсем» компани дэлхэйн олон оронуудта худалдаа наймаанай партнёрнуудтай юм гэжэ Я. Далсем ТАСС-ай корреспондент С. Мельниковтэй хөөрэлдэхэдоо хэлэбэ. Совет министерствотэй шэнэ харилсаа тогтоогоообди. Энэ харилсаанай али али талада ашатай туhатай байха байhандань найданабди гэжэ тэрэ хэлэбэ. Хамтын предприяти барихын тула хөёр тала ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаhан байгаа.

ШЭНЭ ХУУЛИ ТУНХАГЛАГДАБА

КАБУЛ. Эхэ ороноо аршалан хамгаалха дээдэ совет (ВСОР) тухай хуули эндэ тунхаглагдаба. Национальна бэеэ дааhан, дулдыданги бэшэ байдалые, газар дайдынгаа бүрин бүтэн байлгые, ороноо дотороо найрамдал хангалгые үрэ түгсоор хамгаалхын тула онсо эрхэ байдалда түбэй хүтэлбэрние бэелүүлхэ зорилготойгоор Верхогно сэрэгэй-политическэ орган болохо советые байгуулна гэжэ документ соо тэмдглэгдэнэ. Афганистанай Республикын президентын хүтэлбэри доро тэрэ хүдэлхэ байна. Тусхайлбал, гүрэнэй засаг захиргаанние бэхижүүлгэ. Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дайшалхы бэлэдхэлэй, ороноо хамгаалха хэмжээе дээшэлүүлхэ, политическэ партиуудай ба ниитын эмхинуудэй зэбсэгтэ отрядуудай ябуулгануудые тааралдуулан табиха, онсо эрхэ байдалда шухала удха шанартай болоhон экономическа, социальна ба политическэ байдалай гол шухала асуудалнуудые хаража үзэхэ гээшэ тэрэнэй бэелүүлхэ гол зорилгонууд болоно. Эхэ ороноо аршалан хамгаалха дээдэ совет национальна эблэрэлгын политика бодото дээрэнь бэелүүлхэ, шухала болоо hаань, зугадагшадые тэхэрюулэн бусааха, тэдэнэртэ туhалажа үзүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ байна.

ӨН-ой hҮЛДЭ ТЭМДЭГТЭЙ ТУГ

НЬЮ-ЙОРК. Уласхоорондын научна экспедициин ...ой ООН-ой hүлдэ тэмдэглэхэ үнгэтэй тугые ...ой компьютерэй... Генеральна секретарь Перес де Куэльяр ...ин гэшүүдтэ Мартын 10-да тэдэ...ын Юрик тосхонда...ажа, Хойто полюс ...орихо юм. Тиигээд ...да тэндэ хүрэжэ, ...ондын эмхинин тугые ...ог дэлхэйн оройдо ...ухые хараална. Оро...нхи байгааалине бу...ын асуудалые амжал...р шидхэлгэдэ хүнүү...арал хандуулха гэжэ...

Австралиин, США-гай, Японой, ФРГ-гэй, СССР-эй ба Канадын найман хүнэй урда табиhан зориго болоно.

1986 ондо ябагаар Урда полюсто хүрэhэн англичанин Роберт Сван экспедициие толгойлхо юм. Оршон тойронхи байгааалине хамгаалгын асуудалда ургажа ябаа залуу үетэнэй анхарал хандуулхын тула, энэ асуудалаар hанамжануудаа хэлсэхын тула тэрэ элдэб ороноодой хүбүүд, басагадые экспедициин базова лагерьта урихые дурадхаhан байгаа. Hаяхан Р. Сван СССР-hээ бусажа ерээ. Базова лагерьта ошохо совет хүбүүд, басагадые шэлэжэ олохо хэрэгтэ тэрэ хабаадаа. Советскэ Союзhаа экспедицидэ хабаадагша врач-шэнжэлэгшэ, дүй дүршэлтэй полярник Михаил Малахов (Рязань) тэрээндэ туhалба.

«Манай экспедиц хадаа ёhотойл уласхоорондын харилсаанай хэрэг болоно.— гэжэ Р. Сван мэдүүлээ. Би дэнэй хэжэ байhан хэрэг хадаа элдэб ороноодой залуушуулай үгэеэ ойлголсолгые үгэдхэхэ, ниитэ хүн түрэлтэнэй шухала зорилго болохо оршон тойронхи байгааа хамгаалгые шидхэхэ хэрэгтэ тэдэнние элсүүлэн хабаадуулха байна».

Мүнөөдэр Совет Арми болон Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэр

ЭХЭ ОРОНОЙНГОО ТҮЛӨӨ

ЭСЭГЭ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ айл бүхэнһөө гэхээр хүнүүд амгалан тайбан байдалда, арад зоноо абархын түлөө тэмсэлдэ мордоһон байха. Манай республикаһаа 120 мянга гаран хүбүүд, басагад армида татагдаа һэн. Энэмнай тиихэдэ манай эндэ ажаһууһан дүрбэн хүн бүхэнэй нэгэнийнь болоно бшуу. Тэдэнэй хэдэн мянганиинь бусаагүй. Тэрэ гэһээр олон жэлнүүд үнгэрөө. Окопонуудшье газараар дүүрэн жэгдэрээ, шэнэ үетэн урган хүмүүжэ. Хэды тиигэбшье, ехэ байлдаанда унагшадай дурасхаал хэтын сагта мүнхэжэлөөр лэ байхал даа. Буряад ороной 36 геройнуудһаа Василий Хариноевич Хантаев Георгий Николаевич Москалев мүнөө нютаггаа энхэ мэндэ ажаһууһаар, ажаллаһаар.

• • •

1943 ОНОЙ ЯНВАРЬ. Арбан найматай Георгий Москалев суггаа һурадаг Коля Башкеевтэй, Володя Бобковтой, Саша Сахаровскийтой хамта Улаан-Удын горсенкомадаар Улаан Армиин эзэрэдэ татагдаа бэлэй. Тиигээд лэ эдэнэй харгы һалаатаа һэн...

Г. Москалев Забайкалиин сэрэгэй-пехотно училищида эбтаа. Тэрэнээ 1944 оной май һарада амжалтатай дүүргэжэ, младша лейтенант нэрэ зэргэтэй болонхой фронт мордоһон юм. Иигэжэл тэрэнэй шэнэ, аюултайшье, амар заяагүй фронтовой ажаябадал эхилбэ бшуу.

1944 оной июнь. Г. Москалев 3-дахи Украинска фронтын 46-дахи армиин 59-дахи гвардейскэ стрелково дивизидэ ерээд, 176-дахи гвардейскэ стрелково полкдо эльгээгдэбэ. Тиигээд лэ дайсанаа намнэжа захалаа бэлэйбди.

...Түмэр харгын станцида добтологдоо. Артиллериин дэмжэлгэтэй болжо, бидэ урагшаал дабшанабди. Хаа хаанагүй томо буунуудай һомонууд тэнэржэ, айхабтар ялагар дүлэн зуг бүхэн тээшэ сасарна. Складууд, вагонуудшатана.

Нэгэ томо һуурин эзэлгэдээ һэн. Олон үдэрэй туршада байлдаанай һүүлээр гурбан удэгэй амаралта соносхогдобо. Шэнэ хүнүүд нэмэжэ ерээ һэн. Би взводой командир байһан уялгаяа дахинаа дүүргэжэ эхилбэб».

1944 оной октябриин 11-дэ Тисса мүрэнийе амжалтатайгаар гаталжа, Сегед город эзэлһэн манай сэрэгшэд Венгриин газар дээрэ гараба. Сольнок, Абон, Цеглед городуудшадар гал дүлэн байлдаан болобо. Сольнок городые эзэлэн абаһанай түлөө 176-дахи гвардейскэ стрелково полк Улаан Тугай орденоор шагнагдаа бэлэй. Тэрэ хотые дайлан абалгын үедэ гвардиин лейтенант Г. Москалев онсо шалгарһан юм. Өөрөө тэрэ автомедаар буудажа, гранатануудые залан шэдэжэ, долоон фашистнуудые хороогоо, хэрин взводынь рото болоһо гитлеровецүүдые һүрдөөн намнаа. Тэрэ тулалдаанай эдэстэ Г. Москалев Улаан Одоной ордендо хүртэхэ габьяатай байба.

Венгриин газар дээрэ үргэлжэлэһэн хатуу шанга тэмсэлэй үедэ манай частьнуудгоритой хохидолдо ороһон юм. Илангаяа коммунистнууд болон комсомолшуудые олоор алдаабди. Тиигэбэшье шэнэ хүнүүд партиин эзэргэдэ яһала абтаа һэн. Комсомолой һайшаалай эрхим характеристикэтэй Г. Москалев дайн байлдаанай халта замхаха үедэ болоһон партийна суглаан дээрэ КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтаһан байна.

Зай тиигээд лэ Дунай мүрэнийе гателха ехэ бэлэдхэл эхилбэ. Гвардиин лейтенант Москалев энэ мянга шахуу метр үргэн мүрэнийе хаража гайхаһан, «Юрэдөө, ехэл хүндэ байхань даа гэһэн бодолдо агшан зуура эзэлэгдээдхёо.

1944 оной декабриин 4—5-най хараныхы һүни. Дунай дээгүүр сагаан манан хөөрэнэ. «Гателаглые эхилхэ» гэһэн дохёогой сууряатахада, хэдэн зуун онгосонууд, һаланууд мүрэнэй нюрууе бүрхөөбэ. Дайсан буудажа эхилбэ. Минэнүүдэй, томо һомонуудай тэнэржэ, Дунайн уһан бусалжа байһан шэнгеэр үзэгдөө һэн. Сэрэгшэд бүхы хүсэ шадалаа гарган һэльбэдэжэл мэгитлеровецүүдые, ехэ техникэ усадхан, эгээл түрүүлэн Вршац городто добтолон орожо, тэмсэлээ үргэдхэн, һүмын хашаае эзэлжэ шадаа. Тиигээд удаадахи добтолгодоо бэлдэжэ байха үедэнь «Буудалгаяа зогсоохо!» гэһэн батальоной командованиин захиралта соносхогдобо. Сагаан түг үргэһэн фашистнууд хорогодожо байһан газарһаа гаражаа, плендэ ороо. Гурбан мянга гаран хүн байһан юм.

6-дахи стрелково ротын командирай уялга дүүргэжэ ябахадаа, Г. Москалев Вршацһаа Челоли-Дуналг хүрэтэр хэдэн тулалдаанда хабаадалсаа һэн.

«Октябриин 5-най үдэр байгаа. Урдамнай нэгэ һуурин бүүр-түүр харагдана. Ротоёо нэгэ жэгдэ байлгаһан бэзэрээ добтолһоор оробобди. Дайсад пулемедоор, үхэр буугаар, миномедоор буудан үгтаба. Гэнтэ һомон тэнэржэ, пулемеднай аниргүй болошобо. Хоёрдохи номерой сэрэгшэ үхэшэнэй, расчедой командир сержант Стрельченко һалганажа байна. Бүри хажуудамнай гэхээр немецүүдэй бабаралдахань дуулдана. Пулемет худэлнэгүй. Па рониньь лэ гажашоо гэжэ һанахадаа, пулемедойнгоо хажууда хэбтээд, тэрэ һомыень абажа хаяхадамни пулемет худэлбэ. Тиихэдэньшье дейсад руу няжагануулжа мэдэбэбэ гэжэ Георгий Николаевич хэлэдэг.

Капитан Корнеев телефоноор хэлэбэ: «Хүбүүн аа! артиллериин дэмжэлгэгүйгөөр ябаха саг үшарбал даа! Хоёр-гурбан хүбүүдһээ бүридэһэн бүлэгүүдые хойно хойноһоонь һэмээхэнээр һубарюулан ябуулжа, тэрэ һуурин шадар бүри дүтэлхые ороолдыш даа. Тиигээд лэ нэгэ дохёогоор добтолгодо орое. Батальоной КП-һаа гурба дахинногоон галтай ракетэ дэгдэхэ байха».

— Үүр сайхын урдахануур добтолго эхилбэ. Һуурин фашистнуудһаа сүлөөлэгдэбэ. Тиигээд лэ дайсанаа намнэжа захалаа бэлэйбди.

...Түмэр харгын станцида добтологдоо. Артиллериин дэмжэлгэтэй боложо, бидэ урагшаал дабшанабди. Хаа хаанагүй томо буунуудай һомонууд тэнэржэ, айхабтар ялагар дүлэн зуг бүхэн тээшэ сасарна. Складууд, вагонуудшатана.

Нэгэ томо һуурин эзэлгэдээ һэн. Олон үдэрэй туршада байлдаанай һүүлээр гурбан удэгэй амаралта соносхогдобо. Шэнэ хүнүүд нэмэжэ ерээ һэн. Би взводой командир байһан уялгаяа дахинаа дүүргэжэ эхилбэб».

1944 оной октябриин 11-дэ Тисса мүрэнийе амжалтатайгаар гаталжа, Сегед город эзэлһэн манай сэрэгшэд Венгриин газар дээрэ гараба. Сольнок, Абон, Цеглед городуудшадар гал дүлэн байлдаан болобо. Сольнок городые эзэлэн абаһанай түлөө 176-дахи гвардейскэ стрелково полк Улаан Тугай орденоор шагнагдаа бэлэй. Тэрэ хотые дайлан абалгын үедэ гвардиин лейтенант Г. Москалев онсо шалгарһан юм. Өөрөө тэрэ автомедаар буудажа, гранатануудые залан шэдэжэ, долоон фашистнуудые хороогоо, хэрин взводынь рото болоһо гитлеровецүүдые һүрдөөн намнаа. Тэрэ тулалдаанай эдэстэ Г. Москалев Улаан Одоной ордендо хүртэхэ габьяатай байба.

Венгриин газар дээрэ үргэлжэлэһэн хатуу шанга тэмсэлэй үедэ манай частьнуудгоритой хохидолдо ороһон юм. Илангаяа коммунистнууд болон комсомолшуудые олоор алдаабди. Тиигэбэшье шэнэ хүнүүд партиин эзэргэдэ яһала абтаа һэн. Комсомолой һайшаалай эрхим характеристикэтэй Г. Москалев дайн байлдаанай халта замхаха үедэ болоһон партийна суглаан дээрэ КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтаһан байна.

Зай тиигээд лэ Дунай мүрэнийе гателха ехэ бэлэдхэл эхилбэ. Гвардиин лейтенант Москалев энэ мянга шахуу метр үргэн мүрэнийе хаража гайхаһан, «Юрэдөө, ехэл хүндэ байхань даа гэһэн бодолдо агшан зуура эзэлэгдээдхёо.

1944 оной декабриин 4—5-най хараныхы һүни. Дунай дээгүүр сагаан манан хөөрэнэ. «Гателаглые эхилхэ» гэһэн дохёогой сууряатахада, хэдэн зуун онгосонууд, һаланууд мүрэнэй нюрууе бүрхөөбэ. Дайсан буудажа эхилбэ. Минэнүүдэй, томо һомонуудай тэнэржэ, Дунайн уһан бусалжа байһан шэнгеэр үзэгдөө һэн. Сэрэгшэд бүхы хүсэ шадалаа гарган һэльбэдэжэл мэдэрэ. Гэнтэ урдань һомон тэнэржэ, шуурган, ёолоон зэдэлшэбэ, онгосын хажууда тодхоотой пулемет аниргүй болошобо. Москалевой һандарпан онгосо уһаар дүүрэжэ эхилээ һэн. Талаан болоходоо, тиимэ гүнэгы газар бэшэ байжа, хаха ташама хүйтэн уһан дундуур һамаржа, Москалевой взвод эгээл түрүүлэн, бүтүү мана, тооно татаһан, дариин түймэрэй гашуун утаан соо «хоргодоһон» эрье дээрэ гаражаа үрдибэ. Ябууд дундаа буудан, «урагшаа, Эхэ оронойнгоо түлөө!» гэжэ аһан шадалаараа хашхаран, Москвалев урагшаа гүйжэ мэдээ. Тиигэжэ тэрэнэй взвод дайсанай окоп руу һүрэн буужа, фашистнуудтай гар хүрэсэлдэн тэмсэшэбэ. Яаха аргагүй диилдэһэн немецүүд тэрьедэхэ баатай болоо һэн. Лейтенант Москалев, сержант Григоревский оро бодогүй гүйлдэжэ ябаһан дайсадые гар пулемедоороо

УЛААН ТУГТА ТЕХНИКУМ

Улаан-Удын түмэр замай техникумэй багшанар, һурагшад физкультура, спортын талаар үнгэрэгдэжэ байдаг хэмжээ ябуулганууда таһалгаряагүй хабаадалсажа спортын энэ

тэрэ зүйлөөр түрүү һууринуудые эзэлжэ ябадаг болоһоор үнинэй юм. Эдэнэр хүнгэн атлетикэ, баскетбол, бокс, санаар болон спортын бусад зүйлнүүдэр үнгэрэгдэжэ байдаг мүрысөөнүүдтэ шалгаржа, һүүлэй хэдэн жэлэй туршада Улаан-Удэ хотын, Зүүн Сибириин түмэр замай, «Локомотив» бүлгэмэй Түбэй советэй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Техникумэй студентнууд мүнөө спортын 15 зүйлөөр һорилго, мүрысөөнүүдые үнгэргэжэ, бэе махабадаа һайжаруулхынгаа хажуугаар спортын зүйлөөр түйлаһан амжалтаяа улам дээшэлүүлжэ ябадаг. Һүбэлгэн бэрхэ һурагшад байһагаараа шалгарна. Эдэнэй мэдэлдэ спортын хоёр зал, тамаралгын бассейн, сагаалса мэргэлхэ тиир, санын бааза үгтэнхэй. Энээнһээ гадна Байгал далайн эрьедэ эдэнэр сэбэр агаарта амарха, сэнгэхэ һайн түхеэрэлгэтэй аяншалгын баазатай болонхой юм.

Техникумэй физическэ хүмүүжүүлгын аханагша багша. СССР-эй физкультурын отличник Лев Викторович Бобровой хүтэлбэри доро залуушуулай дунда сэрэгэй-спортивна, сэрэгэй патриотическа, интернациональна хүмүүжүүлгын олон хэмжээ ябуулганууд таһалгаряагүй үнгэрэгдэжэ байдаг болонхой. Энээнэй ашаар студентнууд спортдо угаа дуратайгаар хандадаг, шэнэ амжалта түйлахын хойноһоо шармайн оролдодог болоһониинь һайшаалтай. Гансахан 1988 оной туршада дурбэдэхи курсын студент Андрей Лонцов биатлоноор СССР-эй чемпион болоһон байна. Мүн дүрбэдэхи курсын студент Александр Кривоносов боксоор СССР-эй чемпион, гурбадахи курсын Сергей Федотов сэрэгэй прикладной спортоор РСФСР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө юм.

Спортдо олон хүниие хабаадуулха талаар, мүн ГТО-гой значкистнүүдые олоор бэлдэхэ, хэшээлнүүдые графигай ёһоор үнгэрэгдэг болоо. Өөһэдөө өөһэдыгөө мүнгэ зоереэр хангаха гуримда ороһонтой дашарамдуулан, зарим районуудта граждан оборонын штабай начальнигай тушаалые болюулха хороохо улаанууд гараа һэн. Жэшээнь, Хяагтын райондо иимэ ушар гаража, республикин Министрнүүдэй Советэй заседани дээрэ шүүмжэлэгдээ бэлэй. С. М. Кировэй нэрэмжэтэ, «Буряатферммаш» заводуудай, «Буржелезобетон» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд граждан оборонын курсануудта һурахыень мэргэжэлтэдые эльгээдэгүй, һаед түбэг ушаруулдаг байгаа.

1988 оной август һарада СССР-эй Граждан оборонын ба ВЦСПС-эй хамтын Тогтоол баталагдан абтаа һэн. Зарим эмхи зургаануудта, колхоз, совхозуудта граждан оборонын хэрэгтэ ахарал хандуулдаг нагүй, хэшээлнүүд үнгэрэгдэнэгүй. Тиимэһээ аюулай болоо һаа, юу хэхэ тухайгаа зон мэдэнэгүй гээд тус Тогтоол соо тэмдэглэгдээ юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ хэдэн аюулнууд болоһон юм. Жэшээнь, январь—февраль һарануудта шанга һалхин ба саһата бордоһон Одессын областьдо боложо, зайн галай утаһануудые таһалжа, зуун гушан сэлэн тосхонууд гэрэлгүй үлөө һэн. Май—июнь һарануудта Удмуртиин АССР-эй, Воронежско, Пермскэ, Житомирско, Полтавска областьнуудай газарнуудаар ба Новосибирск хото шадар ехэ мүндэртэй бороо орожо, хүсэ ехэтэйгээр һалхилхадаа, гурбан мянгаад гэр һандаргадажа, юһэн миллион тухэригэй гарза хэгдээ һэн. Граждан оборонын сэрэгэй шэглэлгүй эмхинүүдэй табан мянган хүн ба найман зуугаад янзын элдэб техникэ хэрэглэгдэжэ, гэнтэн аюулай хойшолонгууд усадхагдаа бэлэй.

Эгээл ехэ үйдхэр гашуудалтай ушарнууд Арменидэ ба Таджикистанда үзэгдөө гээшэ.

Гэнтэн аюулые ба үйлэдбэри дээрэ болоһон усалнуудые тэбдэн, тээлмэрдэнгүйгөөр, һайн бэлэдхэлгэйгээр үгтадаг, шадаал һаа, һорилхэ, шахардуу байдалда яб саб гэмээр, шуларгыгаар худэлдэг байхаар зонийе һургаха гээшэ эмхи зургаануудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, граждан оборонын штабай начальнигуудай, энэ талаар саг үргэлжэлэн комиссинуудай нангин уялга болоно.

А. МУНКУЕВ,
граждан оборонын республикын штабай худэлмэрилэгшэ.

БҮГЭДЫН АНХАРХА ХЭРЭГ

ГРАЖДАН обороно хадаа хамтын хэрэг гээшэ гэжэ һайн ойлгонобди. Ганса дайнай үедэ бэшэ, мүн амгалан тайбан сагташье болодог гэнтын аюулһаа, үйлэдбэридэхи томо гэнэ усалһаа һэргылхэ бүхы хэмжээ ябуулга эдэ бүгэдэдэ хабаатай.

Манай республикада гол горходой үерлэжэ, эрьеһээ халиха, ой тайгын галай аюулда орохо ушарнууд олоор гарадаг ха юм даа. Эдэ бүгэдэ арадай ажахыда ехэ хохидол ушаруулна, сэлеэн тосхонуудай гэр байрануудые һандаргаана. Республикымнай газар дайда сейсмическэ талаһаа аюултай зонодо оршодог, тиимэһээ манай эндэ газарай хүдэлхэ ушаршье үзэгдэжэ магадгүй ха юм.

Томо промышленностьтай, үйлэдбэриин баян технологитой болоһон мүнөө үедэ арадай ажахыда элдэб химическэ зүйлнүүд хэрэглэгдэнэ. Тиихэдэ тэдэнэй зариманиинь хүсэ ехэтэй хорон болоно. Республикымнай газар дээгүүр Зүүн Сибириин түмэр замай харгы зурыжа, элдэб ашаан — нефтиин зүйлнүүд, тэнэрдэг, дүрэдэг, шэнгэн ба хатуу бодосуудзоегдэнэ. Энээнэй хажуугаар түмэр харгы дээрэ гэнэ усел сложоосо гэжэ газетэһээ уншадаг, радиогой дамжуулганууда-һаа мэдэжэ абадаг гээшэбди.

Улаан-Удэдэ мяхаанай, һүнэй ба эдеэ хоол хүргэдэг комбинадууд хоротой бодосуудые — аммиак ба хлор үйлэдбэридээ хэрэглэдэг юм. Эдэ комбинадуудта дутэ ашаһуугшад усалай гэнтэ боложо, аммиак ба хлорей удажа, агаарта тарача эхилээ һаань, юу хэхэ һонтойб гэжэ һайн мэдэхэ, дүримүүдэйнь һайнаар танилсаһан байха зэргэтэй.

Гэнтэн аюул ба үйлэдбэри дээрэ үзэгдэнэн усалай хүлеэгдээ, мэдэгдэзэгүй сагта гэнтэ эхилээд, олон хүнэй хосорхо, гэрнүүдэй сохэр һандарха ушар гаража магадгүй. Тиимэһээ гэнтын аюулай эхилхын урда тээ зондо шадаал һаа саг соонь дуулгахэ, мэдээсхэ шухала болоно. Эдэ бүгэдые тухайлһан тэдэнэр аюулые бэсэ эзэнхэй утгаяа, хохидолдо багаар ороохо аргатай болоно ха юм. Хоротоо бодосуудые хэрэглэдэг предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хэрюусалгань эндэ тон ехэ. Эдэнэр үйлэдбэриин технологиин, аюулгүй байхэ дүримүүдые наринаар сахиха, аюулай тохёолдохогүйн тула участогуудаа саг соонь заһебарлаха, усалай болоо һаань, худэлмэришэдые, дутуур ажаһуудаг ажалшадые һэргылхэ уялгатай.

Республикын хотонууд ба районуудта гэнтын аюулһаа һэргылхэ ба хойшолонгуудыень усадхажа байха уялгатай тустай комисси байгуулагдаг-хай. Тэрэнэй бүридэлдэ партийна, совет органуудай, МВД-гэй таһагуудай, сэрэгэй комиссариадай худэлмэрилэгшэд, граждан оборонын штабай начальнигууд ородог юм. Ивалгын, Тарбагатайн ба Улаан-Удын Железнодорожно районуудта граждан оборонын һуралсал һаашаг үнгэржэ, дээрэ дурдагдаһан комиссиин гэшүүд гэнтын аюулай ба үйлэдбэри дээрэ болодог усалнуудай хойшолонгуудые усадхаха талаар мэдэсэеэ дээшэлүүлһэн, шахардуу байдалда худэлхэ дүй дуршэл халан абаһан байна. Гэбэшье, үнгэрэгдэнэн һуралсалаар һанаа сэдьхэлээ заһаад, миин һүүлтагүй. Энэ талаар удэр бүриин худэлмэри, зонийе һургаха, тэдэнэй дунда ойлгуулажмжын худэлмэри ябуулха хэрэгтэй.

Зарим предприятинууд түсэбоо дүүргэхын тула шармайжа, граждан оборонын хэшээлнүүдые, һуралсал ба һорилгонуудые үнгэргэхээ болёод, бүхы хүсэеэ үйлэдбэриингөө түлөө дүүргэлгэдэ зорюулна. Эндэ предприятиин граждан оборонын штабай начальник бүхы арга боломжоёо, нэрэ хүндэеэ хэрэглэн, иимэ байдал болюулжа, граждан оборонын хэшээлнүүдые һэргээхэ эрэгтэй. Предприятиин хүтэлбэрилэгшэдшье энэ хэрэгтэ анхаралаа онсо хандуулха ёһотой.

Загарайн райондо, локомотив-вагон заһабарилгын, авиационно заводуудта, трикотаж гадар хубсаһанай фабрикада ба нарин сэмбын комбинадта хүтэлбэрилэгшэдэйнь граждан оборонын штабай начальнигуудтай нарин нягта харилсаа холбоотойгоор худэлдэг, граждан оборонын хэшээлнүүдые графигай ёһоор үнгэрэгдэг болоо. Өөһэдөө өөһэдыгөө мүнгэ зоереэр хангаха гуримда ороһонтой дашарамдуулан, зарим районуудта граждан оборонын штабай начальнигай тушаалые болюулха хороохо улаанууд гараа һэн. Жэшээнь, Хяагтын райондо иимэ ушар гаража, республикин Министрнүүдэй Советэй заседани дээрэ шүүмжэлэгдээ бэлэй. С. М. Кировэй нэрэмжэтэ, «Буряатферммаш» заводуудай, «Буржелезобетон» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд граждан оборонын курсануудта һурахыень мэргэжэлтэдые эльгээдэгүй, һаед түбэг ушаруулдаг байгаа.

1988 оной август һарада СССР-эй Граждан оборонын ба ВЦСПС-эй хамтын Тогтоол баталагдан абтаа һэн. Зарим эмхи зургаануудта, колхоз, совхозуудта граждан оборонын хэрэгтэ ахарал хандуулдаг нагүй, хэшээлнүүд үнгэрэгдэнэгүй. Тиимэһээ аюулай болоо һаа, юу хэхэ тухайгаа зон мэдэнэгүй гээд тус Тогтоол соо тэмдэглэгдээ юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ хэдэн аюулнууд болоһон юм. Жэшээнь, январь—февраль һарануудта шанга һалхин ба саһата бордоһон Одессын областьдо боложо, зайн галай утаһануудые таһалжа, зуун гушан сэлэн тосхонууд гэрэлгүй үлөө һэн. Май—июнь һарануудта Удмуртиин АССР-эй, Воронежско, Пермскэ, Житомирско, Полтавска областьнуудай газарнуудаар ба Новосибирск хото шадар ехэ мүндэртэй бороо орожо, хүсэ ехэтэйгээр һалхилхадаа, гурбан мянгаад гэр һандаргадажа, юһэн миллион тухэригэй гарза хэгдээ һэн. Граждан оборонын сэрэгэй шэглэлгүй эмхинүүдэй табан мянган хүн ба найман зуугаад янзын элдэб техникэ хэрэглэгдэжэ, гэнтэн аюулай хойшолонгууд усадхагдаа бэлэй.

Эгээл ехэ үйдхэр гашуудалтай ушарнууд Арменидэ ба Таджикистанда үзэгдөө гээшэ.

Гэнтэн аюулые ба үйлэдбэри дээрэ болоһон усалнуудые тэбдэн, тээлмэрдэнгүйгөөр, һайн бэлэдхэлгэйгээр үгтадаг, шадаал һаа, һорилхэ, шахардуу байдалда яб саб гэмээр, шуларгыгаар худэлдэг байхаар зонийе һургаха гээшэ эмхи зургаануудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, граждан оборонын штабай начальнигуудай, энэ талаар саг үргэлжэлэн комиссинуудай нангин уялга болоно.

А. МУНКУЕВ,
граждан оборонын республикын штабай худэлмэрилэгшэ.

СПОРТ *Спорт*

МАСТЕРАЙ НОРМАТ ДҮҮРГЭБ

РСФСР-эй арадуудай үбэлэй IX Спартакиадын программын үндэһөөр биатлоноор Аласдурна зүүгэй зонын мүрысөөн Южно-Сахалинск хотодо үнгэрэгдэбэ. Манай зонын 8 область, хизаар болон автономито республикын суглуулагдамал команданууд хабаадаһан байгаа.

Буряад ороной биатлонистнууд энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, амжалта түйлаба. Тусхайлбал, Буряадай багшанарай институтай студентка Елена Думнова зонын нааданай хоёр дахин чемпионка болоо. Хоёр дахин буудалгатай 7,5 километрэй урилдаанда 26 минута саг харуулжа, илалта түйлаба. Гурбан сагаалсатай 10 километрэй урилдаанда тэрэ мүн лэ шалгарһан байха юм. Спортын мастерта кандидат Лариса Николаева түрүүлын зайда хоёрдохи, удаадахи зайда гурбадахи һууринүүдые эзэлээ.

15 километрэй урилдаанда Улаан-Удын гэй алба хаагаарев эрхим оороһон байха.

Тиигэжэ Елена атлоноор СССР-эй стерай норматыг дүүргэбэ. Харалаева ДОСААФ-ай түрүү һуури эзэлхан Красноярскэ гэгдэһэн мүрысөөнэй гэгдэхэ илалта түйлажа, тэрэ мастерай дүүргэгдэ һэн.

Эдэнэр хоёр эхэзэр РСФСР-эй үбэлэй IX Спартакиадаскэ областиин тодо үнгэрэгдэ мүрысөөндэ хэрэгтэбэ. Мүнөө басагад Смоленскэ ДОСААФ-ай бронзо медальтай хабаа.

Б. М.

Тоглохоноор

БОКС. СССР-эй Гүрэнэй спортын комитедэй шиидхэбэрээр Улаан-Удын түмэр замай транспортын техникумэй 4-дахи курсын һурагша Олег Широковто боксоор СССР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэ олгогдобо.

О. Широков хадаа эдиршүүлэй болон залуушуулай дунда республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ оло дахин хүртэһэн юм. Нёдондо жэл Социалис Ажалай Герой, академик Киренскиин дурасхаалда зорюулагдаһан бүхэсоюзна XV заншалта мүрысөөндэ нэгэдхи дундууршаг шэгнүүртэ хоёрдохи һуури эзэлжэ, СССР-эй спортын мастерай нормативтэй дүүргээ һэн.

Тэрэ ЛВРЗ-гэй спортклубай хүүгэдэй спортын һургуулиин тренер Виктор Агафоновой хүтэлбэри доро арбан бэлэйн нюусатай танилсаа һэн. Мүн лэ үнгэрэгшэ жэлдэ тэрэ Димитровград хотодо тэрэ бүхэсоюзна III фестивальдэ бронзо медальтай һаа байгаа.

Техническэ рагшадай дундадовые резервыг син соведэй хотодо дүүрэгдэ хизаар болон республикын команда-даһан байгаа. Тэдэнэй СПТУ-гай нууд 4-дахи мартын һүүл хотодо үнгэрэгдэ-на мүрысөөндэ хэ олоһон байна.

Хубиин Чимитов бухы түрүү һуури эзэлхэн советэй чемпион-бон Дондоков — хоёрдохи балов — гурбадахи Ринчино дурбэн бэ. Г. Чимитов «Эрхим бэрхэшэн олгогдоо.

Б-М. Б.

Сонсир экран

ЧЕТВЕРГ, 23
СОВЕТ АРМИИН БА ДАЛАЙН-СЭРЭГЭЙ ФЛОДОЙ ҮДЭР
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30—«120 минута». 9.35—«Сибириада»— уран һайханай фильм. 3-дахи, 4-дахи фильмууд. 11.50—Шэнэ һонин. 12.00—«Не могу не петь»— очерк-концерт. 12.35—«Володькина жизнь»— уран һайханай фильм. «...И детство, и юность» —1-дэхи сери. «...И к зрелости путь»—2-дохи сери. 14.45—Санын спортоор дэлхэйн чемпионат. 15 километр. Эрэшүүл. 15.30—Мультфильмнүүд. 16.15 — Шэнэ һонин. 16.20— Һүнгалта үгтуулан. 16.30— Фестивалиин шэнжэнүүд. Һайн дуранай уран һайханай коллективүүдэй бүхэсоюзна III фестиваль тухай. 17.00— Совет Арминн хоёр дахин Улаан тугта А. В. Александровой нэрэмжэтэ дуу, хатарай академическэ ансамблиин концерт. 17.55— Е. Носов. «Красное вино Победы». 18.55— **Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэр. СССР-эй обороныи министрэй нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй генеральна штабай начальник, генерал-полковник М. А. Моисеев үгэ хэлэхэ.** 19.10— Соведүүдэ — засаг! 19.40—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 19.55— К. Ваншенкинай болон Я. Френкелиин дуунууд, романснууд. 20.45—«Сибириада»— уран һайханай фильм. 3-дахи фильм. 22.00— Бремя. 22.35— Һүнгалта үгтуулан. 22.45—«Сибириада»— уран һайханай фильм. 4-дахи фильм. 23.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00— Санын спортоор дэлхэйн чемпионат. 4х5 километрэй эстафета. Эхэнэрнүүд.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35, 10.35— М. Горький. «Песня о Соколе», «Песня о Буревестнике». 10.05, 12.05— Испан хэлэн. 11.05— ПТУ-гай һурагшадта. Юрэнхы биологи. 11.35, 12.35— Биологи. 7-дохи класс. 13.05— Хойто флодой ансамблиин концерт. 14.15 — Шэнэ һонин. 14.25— Уран зураашад тухай хөөрөөнүүд. СССР-эй арадай уран зураша А. Мыльников. 14.55— А. Дударев. «Рядовые». Белоруссиин Гүрэнэй Я. Купалын нэрэмжэтэ академическэ театрай зүжэг. **Улаан-Удэ.** 17.10— Байгал (буряадаар). 17.40— Улаан-Удын шэнжэлэл (буряадаар). 17.55—«Микрофон худэлэгдэбэ». Залуушуулай программа. 18.35—«Талын галнууд»— тележурнал (буряадаар). Байгал. 19.40— Армиин ба Флодой үдэрэй программа. Дуунууд. **Москва.** Нойрсогты, бат... «Зүүн Сибирь». 21.30—«Спорт бо... ников. 22.00— Һүнгалта үгтуулан. Эстрадна дуу... луушуулай «Ор... бүхэсоюзна тел... шата.

Кино, театрнуудта

ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА
Концерт народного ансамбля восточного танца «Лотос»— в 17-30, 19-30.

БУРЯТСКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ имени Х. НАМСАРАЕВА
А. Ким. ХУХЫ ШУБУУНАЙ ГУНИГЛАЛ (Плач кукушки)— в 19-30.

РУССКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ
Зав ра — ЗВЕЗДЫ НА УТРЕННЕМ НЕБЕ (ГРУППА РИСКА)— в 19-30.

«ДРУЖБА»
СКАЗКА О МАЛЬЧИШЕ-КИБАЛЬЧИШЕ — в 10, ЛЮБОВЬ ВЫИГРЫВАЕТ (2 серии)— в 11-40, 16-20, ИГЛА — в 14-20, 19, 21 (удл.).

«РОДИНА»
НЕРАЗЛУЧНАЯ ПЯТЕРКА — в 10, 16, КОМИССАР — в 12, 14, 18-10, 20, 21-50.

«ПРОГРЕСС»
Красный зал — УТОМЛЕННОЕ СОЛНЦЕ — в 10, 11-50, 13-40, 15-30, 17-20, 19-10, 21. Зеленый зал — ВЫ ЧЬЕ, СТАРИЧЬЕ?— в 10, 12, 14, 16, 18-10, 20-20.

«ЭРДЭМ»
ЯН НА БАРЖЕ — в 9-40, 11-20, 13, 14-40, КАТЕНЬКА — в 16-20, 17-50, 19-50, 21-40.

«ОКТЯБРЬ»
ДВЕНАДЦАТЬ МЕСЯЦЕВ — в 9 40, 14, В КРУГУ — в 11-20, 18 (удл.), МАЛЕНЬКАЯ ВЕРА — в 15-30, 20-20.

«АРШАН»
СБОРНИК МУЛЬТФИЛЬМОВ — в 15, 17, ДИСКЖОКЕЙ — в 18-30, 20-30.

«ВОСТОК»
СКАЗКА ОБ ОТВАЖНОМ КУЗНЕЦЕ — в 15-30, ЗАВТРА БЫЛА ВОЙНА — в 17, 19, 21.

«БАЙКАЛ»
МУЛЬТФИЛЬМЫ — в 15-30, УБИТЬ ДРАКОНА 18-30, 20-30.

ВИДЕОЗАЛ «Пр...»
ИГЛА — в 10, ЗАМКА ИФ, 1 с... 2 фильм — в 13... ХОД — в 15-40.

ВИДЕОТЕКА [illegible]
СБОРНИК МУ... в 11, СОШЕДШ... в 12-20, СЛУЖ... РИЦА — в 13-50 ... СИЙСКОЙ ИМП... — в 15-40, Э... 18-10.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная— 2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-26, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95. собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44. п. Кырен—91-7-18. Северобайкальск—35-73. п. Хоринск — 55-6-99

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35 Н-00359. Заказ № 46. Индекс 04610.